

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขอบข่ายของเรื่องที่จะวิจัยในครั้งนี ผู้วิจัยได้ศึกษาจากหน้าที่ของอาจารย์นิเทศก์ ซึ่งระบุไว้ในเอกสารคู่มือการฝึกสอนของแต่ละวิทยาลัยครู และจากความคิดเห็น งานวิจัยของ นักการศึกษา หน้าที่ของอาจารย์นิเทศก์ดังกล่าวส่วนใหญ่จะมีลักษณะไม่แตกต่างกัน ซึ่งพอจะ ประมวลได้ดังนี้

จากหนังสือ เรื่องการ เตรียมนักศึกษาฝึกสอนของวิทยาลัยครูอุตรดิตถ์ ได้กล่าวถึง หน้าที่ของอาจารย์นิเทศก์ไว้ พอสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. ตรวจสอบโครงการสอน บันทึกการสอน
2. ให้คำแนะนำ เสนอแนะวิธีการ วิจารณ์และให้คะแนนในการสอน
3. ช่วยแก้ปัญหาเฉพาะหน้าให้แก่นักศึกษาฝึกสอน
4. สาริทธิการสอน 003301
5. สัมมนานักศึกษาฝึกสอน
6. จัดหาและรวบรวมวัสดุอุปกรณ์ และแนะแหล่งวิชาในชุมชน เพื่อกระตุ้นให้ นักศึกษาฝึกสอนได้ใช้อุปกรณ์ในการสอน
7. ส่งเสริมความเป็นอยู่ วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีในหมู่บ้าน
8. จัดหาตลาดและส่งเสริมการค้าจำหน่ายผลิตภัณฑ์ในหมู่บ้าน
9. ประสานงานระหว่างประชาชนกับหน่วยราชการ เพื่อให้ความรู้ความต้อง การและทำงานร่วมกัน เพื่อพัฒนาท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี
10. ความคุ้มครองและให้สวัสดิการในการทำงานและความเป็นอยู่ของนักศึกษา ฝึกสอน¹

¹วิทยาลัยครูอุตรดิตถ์, การ เตรียมนักเรียนฝึกสอน (อุตรดิตถ์ : วิทยาลัย ครูอุตรดิตถ์, 2514), หน้า 23.

จากคู่มือการฝึกสอนของวิทยาลัยครูนครสวรรค์ ได้กล่าวถึงหน้าที่ของอาจารย์
นิเทศก์ของวิทยาลัยไว้หลายประการ พอสรุปเป็นข้อ ๆ ได้ดังต่อไปนี้

ก. งานทั่วไป

1. ติดต่อประสานงานกับครูพี่เลี้ยง ครูใหญ่ และบุคคลอื่น ๆ ผู้มีหน้าที่
เกี่ยวข้องกับรับผิดชอบต่องานการฝึกสอน
2. ควบคุมดูแลนักศึกษาฝึกสอนในด้านความประพฤติ และระเบียบปฏิบัติ
ต่าง ๆ
3. จัดทำเอกสาร สถิติ และรายงานต่าง ๆ ด้านการฝึกสอน
4. เบิกจ่ายเบี้ยเลี้ยงให้แก่นักศึกษาฝึกสอนชนบท
5. รับผิดชอบ ชำนาญกิจ ไปส่งตามหน่วยฝึกสอน
6. ควบคุมการจ่ายเงิน การซื้อสิ่งของเครื่องใช้ในหน่วยฝึกสอน
7. ดำเนินการซ่อมสร้างที่พัก และเครื่องใช้ต่าง ๆ ในหน่วยฝึกสอน
8. ส่งงาน มอบหมายงานประจำวันให้แก่นักศึกษาฝึกสอนตามหน่วยต่าง ๆ
9. จัดสวัสดิการให้แก่นักศึกษาฝึกสอน
10. เป็นที่ปรึกษาของนักศึกษาฝึกสอน
11. จัดการประเมินนิเทศ เพื่อเตรียมตัวนักศึกษาฝึกสอนก่อนออกปฏิบัติงาน

ข. งานนิเทศการสอน

1. ช่วยเหลือให้คำแนะนำแก่นักศึกษาฝึกสอนในด้านการสอน การปกครอง
ชั้นและงานกิจกรรมในชั้นเรียน
2. ทำหน้าที่เป็นวิทยากรให้แก่ครูพี่เลี้ยง และนักศึกษาฝึกสอน
3. ตรวจสอบทิศการสอนและให้คำแนะนำแก้ไขข้อบกพร่องในการสอน
4. ร่วมกับโรงเรียนฝึกสอนวางโครงการด้านการสอนและการพัฒนา
โรงเรียน
5. จัดการสัมมนานักศึกษาฝึกสอน เพื่อพิจารณาปัญหาต่าง ๆ ในด้าน

การสอน

6. วัตถุประสงค์ของการฝึกสอนของนักศึกษาฝึกสอนของนักศึกษาฝึกสอนตามเกณฑ์ที่
วิทยาลัยกำหนด

7. คุณเด็กรักศึกษาฝึกสอนในด้านการปฏิบัติงานและความประพฤติให้เป็นไป
ในแนวทางที่ถูกต้อง

8. แนะนำแหล่งความรู้ที่จะค้นคว้าได้ให้แก่นักศึกษาฝึกสอน เพื่อช่วยใ้
นักศึกษามีความรู้เพียงพอที่จะนำไปใช้ในการสอน ¹

ฝ่ายการสอนของวิทยาลัยครูอุตรธานี ได้กำหนดหน้าที่ของอาจารย์นิเทศก์ของ
วิทยาลัยไว้ พอสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. เตรียมนักศึกษาฝึกสอนก่อนออกฝึกสอนให้มีประสิทธิภาพสูง
2. นิเทศการสอน
3. ให้คำปรึกษา แนะนำครูพี่เลี้ยงและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง
4. หาช่องทางปรับปรุงการเรียนการสอนของนักศึกษาฝึกสอน และโรงเรียนใน
ท้องถิ่น
5. ให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชน
6. สร้างความเข้าใจอันดีระหว่างชุมชนกับวิทยาลัย
7. จัดให้มีการผลิตเอกสาร และคำราเกี่ยวกับกรณีศึกษา
8. ศึกษาและประเมินผลงานของนักศึกษาฝึกสอน ตลอดจนรวบรวมข้อมูล
ต่าง ๆ เสนอต่อวิทยาลัย เพื่อเป็นแนวทางแก้ไข ²

¹วิทยาลัยครูนครสวรรค์, คู่มือการฝึกสอน (นครสวรรค์ : แสงศิลป์การพิมพ์,
2516), หน้า 2 - 3.

²วิทยาลัยครูอุตรธานี, เส้นทางสู่การพัฒนาชุมชน (ขอนแก่น : โรงพิมพ์
ศิริภักดิ์, 2519), หน้า 14.

อเลน เคลย์ตัน เฮนส์ (Aleyne Clayton Hains) ได้จำแนกบทบาทหน้าที่ของอาจารย์นิเทศก์ไว้กว้าง ๆ ดังนี้

1. บทบาทในฐานะท่าการนิเทศทางวิชาการ โดยการให้ความช่วยเหลือทางด้านวิชาการ ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร วิธีสอน และกิจกรรมต่าง ๆ รวมทั้งให้การแนะนำปรึกษาด้านการสอน และชี้ให้นักศึกษาเข้าใจบทบาทหน้าที่การสอนของตน
2. บทบาทในฐานะผู้ร่วมงานและผู้ประสานงาน โดยต้องทำงานประสานกับบุคคลหลายฝ่าย หลายระดับ กับโรงเรียนฝึกสอนก็มีบทบาทในการประสานสัมพันธ์กับครูใหญ่ ครูพี่เลี้ยง ในสถาบันฝึกหัดครูก็ต้องทำหน้าที่ประสานงานกับหัวหน้าโครงการฝึกสอน ตลอดจนครู-อาจารย์ในวิทยาลัยและที่สำคัญคือ ประสานงานร่วมกับนักศึกษาฝึกสอนและเป็นคนกลางทำหน้าที่ประสานสัมพันธ์ระหว่างบุคคลทุกฝ่ายทุกระดับที่เกี่ยวข้องกับการฝึกสอน
3. บทบาทในฐานะประชาสัมพันธ์ โดยทำหน้าที่เป็นผู้ติดต่อสื่อสาร สร้างความสัมพันธ์และเข้าใจต่อกันระหว่างบุคคลกลุ่มต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอยู่ในโครงการฝึกสอน โดยเฉพาะการสร้าง ความเข้าใจในเรื่อง วัตถุประสงค์และการดำเนินการของโครงการฝึกสอน¹

จากหน้าที่ของอาจารย์นิเทศก์ดังกล่าว ถือได้ว่าเป็นสมรรถภาพที่อาจารย์นิเทศก์ควรจะมี อาจารย์นิเทศก์ที่จะมีสมรรถภาพในการปฏิบัติงานให้ได้อย่างดีนั้น จำเป็นจะต้องมีความรู้ความสามารถในหลาย ๆ ด้าน ผู้วิจัยได้สรุปความสามารถจากหน้าที่ต่าง ๆ ดังกล่าวเป็นขอบข่ายของเรื่องที่จะทำการวิจัยไว้ 4 ขอบข่ายด้วยกันคือ

- ก. ความรู้ความสามารถทางวิชาการ ได้แก่ ความรู้ความสามารถในด้านปรัชญา ด้านหลักสูตรการเรียนการสอน ด้านการนิเทศการสอน เป็นต้น ซึ่งความรู้เหล่านี้ จะเป็นพื้นฐานของการปฏิบัติงานในหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

¹Aleyne Clayton Hains, Guiding the Student Teaching

Process in Elementary Education (Chicago : Rand McNally, 1960),

ข. ความสามารถในการปฏิบัติงานนิเทศการฝึกสอน ได้แก่ ความสามารถในการเตรียมการและวางแผนงานการฝึกสอน ความสามารถในการใช้เทคนิคต่าง ๆ ในการนิเทศการฝึกสอน เป็นต้น

ค. ความสามารถในการบริหารงานฝึกสอน ได้แก่ ความเข้าใจในโครงการต่าง ๆ ของโรงเรียนฝึกสอน การใช้เทคนิควิธีการต่าง ๆ ที่จะทำให้นักเรียนฝ่ายต่างๆ มีเจตคติที่ดีต่อการฝึกสอน เป็นต้น

ง. ความสามารถในการใช้มนุษยสัมพันธ์ในการปฏิบัติงาน ได้แก่ การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดี การยอมรับผู้อื่น ความจริงใจและเปิดเผยต่อผู้อื่น เป็นต้น

ความสามารถทั้ง 4 ประการที่กล่าวมานี้ จะเป็นเครื่องชี้ให้เห็นถึงควมมีสมรรถภาพหรือลักษณะสมรรถภาพของอาจารย์นิเทศ ดังนั้น เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้ ผู้วิจัยจะได้เสนอตามลำดับขอมาย่ที่ได้กำหนดไว้จากการศึกษาค้นคว้าดังกล่าว

ก. ความรู้ความสามารถทางวิชาการ

ในปี 2517 กรมการฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดประชุมสัมมนาอาจารย์นิเทศก์ในโครงการฝึกหัดครูชนบททั่วประเทศขึ้นที่วิทยาลัยครูสุราษฎร์ธานี ในการประชุมสัมมนาในครั้งนั้น ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการฝึกสอน ได้เสนอคุณสมบัติของอาจารย์นิเทศก์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความสามารถทางวิชาการไว้ดังนี้ คือ

1. เป็นผู้ที่มีความรู้ในงานนิเทศเป็นอย่างดี
2. เป็นผู้รู้จักปรับปรุงตนเองให้ก้าวหน้าทันกับแนวคิดแปลก ๆ ใหม่ ๆ ทางการศึกษาอยู่เสมอ
3. เป็นผู้รู้จักนำหลักจิตวิทยามาใช้ในงานนิเทศ

4. เป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์ในการสอนระดับประถมศึกษามาแล้ว และสามารถสาธิตการสอนได้¹

ในเอกสารการนิเทศการศึกษาของหน่วยเฝ้าระวังนิเทศกรรมการฝึกหัดครู เรื่อง "โครงการปรับปรุงการฝึกสอนในโครงการฝึกหัดครูชนบท" ได้ให้ข้อเสนอแนะในการคัดเลือกอาจารย์นิเทศก์ไว้ว่า ผู้ที่จะมาเป็นอาจารย์นิเทศก์ควรจะต้องมีประสบการณ์ในด้านการสอน มีทักษะการสอนในระดับที่นักเรียนออกไปฝึกสอนและมีความรู้เกี่ยวกับการสอนเป็นอย่างดี² นอกจากนี้อาจารย์นิเทศก์ควรจะมีบุคลิกและสมรรถภาพความรู้อย่างที่อาจารย์ในวิทยาลัยควรจะต้องมี และยิ่งไปกว่านั้นอาจารย์นิเทศก์ที่เป็นผู้เหมาะสมควรจะต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

1. เคยเป็นครูประถมศึกษาไม่น้อยกว่า 2 ปี
2. เข้าใจบทบาทของอาจารย์คนอื่น ๆ ในเรื่องโครงการที่ให้การศึกษาสำหรับครู
3. เข้าใจถึงโครงการต่าง ๆ ตัวเจ้าหน้าที่และปัญหาต่าง ๆ ของโรงเรียน

ฝึกสอน

4. จะต้องเป็นผู้ศึกษาในเรื่องของการเรียนการสอนและสามารถที่จะวิเคราะห์ตรวจสอบและเข้าใจถึงการสอนในแง่ที่เหมาะสมกับการเรียน
5. จะต้องรับหน้าที่อย่างเต็มใจ ในโอกาสที่จะได้ทำหน้าที่เป็นอาจารย์นิเทศก์
6. จะต้องมีการเปลี่ยนแปลง และนำเอาความคิดใหม่ ๆ มาปฏิบัติ

¹วิทยาลัยครูลำปาง, การสัมมนาอาจารย์นิเทศโครงการฝึกหัดครูชนบท ระหว่างวันที่ 22 - 31 กรกฎาคม 2517 ที่ วิทยาลัยครูลำปาง (แผนกเอกสารการพิมพ์ วิทยาลัยครูลำปาง, 2517), หน้า 48.

²กรมการฝึกหัดครู, โครงการปรับปรุงการฝึกสอนในโครงการฝึกหัดครูชนบท (กรุงเทพมหานคร : เจริญวิทย์การพิมพ์, 2521), หน้า 147.

7. มีความเข้าใจอันดีในเรื่องการฝึกสอน และมีความรู้กว้างขวางเกี่ยวกับ
โครงการและการฝึกสอน

8. แสดงทักษะในการเป็นผู้นำเมื่อเวลาทำงานร่วมกับผู้อื่น แสดงความสามารถ
ที่จะทำงานได้โดยลุล่วงในทุกระดับชั้นความรู้ ไม่ว่าจะเป็งานที่ทำในลักษณะตัวต่อตัวหรือ
ทำเป็นกลุ่ม

9. ทำตัวให้ก้าวหน้าในเรื่องความรู้ ของตนเองอยู่เสมอ พยายามไปหาความรู้
เกี่ยวกับลารฝึกสอนให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ จากกาอ่านหนังสือ จากการศึกษาเล่า
เรียน จากกาเข้าร่วมสัมมนาในทางวิชาการ และพยายามศึกษาต่อเพื่อให้ได้ปริญญาสูง
ขึ้นไป

10. เป็นผู้สนใจศึกษาการสอนที่ดีทั้งในระดับประถมและระดับมัธยม¹

เพอร์มีเตอร์ และมูน (Permeter and Moon) ได้กล่าวถึงอาจารย์นิเทศก์
ฝึกสอนไว้ว่า อาจารย์นิเทศก์ฝึกสอนนั้นเป็นผู้ที่มีความสำคัญต่อการฝึกสอนเป็นอย่างมาก
ทั้งนี้การสรรหาอาจารย์นิเทศก์จึงควรจะได้กระทำอย่างสุ่มรอบคอบ อาจารย์นิเทศก์ควร
จะเป็นอาจารย์ที่มีตำแหน่งสูง หรือเป็นผู้บริหาร วิทยาลัยครูและมีคุณสมบัติที่ดี เช่น ได้รับการ
ฝึกฝนในวิชาความรู้ทั่ว ๆ ไปอย่างกว้างขวาง และได้รับการฝึกฝนโดยเฉพาะเพื่อให้มีความ
รู้ความเข้าใจในโครงการฝึกสอนโดยตลอด ควรเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการสอนในโรงเรียน
ประถมศึกษา มัธยมศึกษา และในวิทยาลัยครูมาแล้ว²

¹กรมการฝึกหัดครู, โครงการปรับปรุงการฝึกสอนในโครงการฝึกหัดครูชนบท,
หน้า 57 - 58.

²John A. Permeter and Robert C. Moon, "Selection and Status
of Off-Campus Supervisors," Facilities for Professional Laboratory
Experience in Teacher Education ed. by Garold D. Holstine (Michigan:
Edwards Brothers, Inc., 1954), pp. 184 - 186.

สมาคมการฝึกสอนของประเทศสหรัฐอเมริกา ได้รวบรวมคุณสมบัติที่จำเป็นสำหรับอาจารย์นิเทศก์แล้วตั้งเป็นเกณฑ์สำหรับใช้คัดเลือกผู้ที่จะมาทำหน้าที่เป็นอาจารย์นิเทศก์โดยเฉพาะทางด้านการสอนได้ดังนี้

1. อาจารย์นิเทศก์ควรมีประสบการณ์ในการสอนในระดับการศึกษาที่กำลังทำการฝึกสอนอย่างน้อย 3 ปี
2. อาจารย์นิเทศก์ควรมีสำเร็จการศึกษาหรือได้เรียนวิชาที่บ่มระดับสูงกว่าปริญญาตรีที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการฝึกสอน
3. อาจารย์นิเทศก์ควรเป็นผู้ที่ใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ และสามารถวิเคราะห์ ตรวจสอบ และตัดสินใจได้ว่าลักษณะการสอนที่พบเห็นนั้น สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้หรือไม่
4. อาจารย์นิเทศก์ควรเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในโครงการ บุคลากรและปรัชญาของโรงเรียนฝึกสอนที่ควรออกไปปฏิบัติงาน
5. อาจารย์นิเทศก์ควรเป็นผู้ที่สามารถนำเอาวิทยาการก้าวหน้าใหม่ ๆ เข้ามาใช้ในให้ครูเป็นตัวอย่างในการเรียนการสอนในระดับการศึกษาที่กำลังทำการนิเทศอยู่ได้
6. อาจารย์นิเทศก์ควรเป็นผู้ที่มีความรู้เรื่องโครงสร้าง และชบวนการเรียนรู้ของวิชาต่าง ๆ ในระดับการศึกษาที่ทำการนิเทศนักศึกษาฝึกสอน
7. อาจารย์นิเทศก์ควรมีศึกษาหาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญา ความมุ่งหมาย รูปแบบของการดำเนินงาน และเนื้อหาของโครงการของโรงเรียนฝึกสอน
8. อาจารย์นิเทศก์ควรเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในการฝึกสอนเป็นอย่างดี และควรมีความรู้ความเข้าใจในลักษณะและวิธีดำเนินงานของโครงการฝึกสอนแบบอื่น ๆ อย่างกว้างขวางอีกด้วย
9. อาจารย์นิเทศก์ควรเป็นผู้ที่สามารถนำเอาความรู้ ความคิดลงมาสู่การทดลองปฏิบัติได้¹

¹ Association for Student Teaching, The College Supervisor: Standard for Selection and Function (Washington, D.C.: The Association Press, 1966), pp. 6 - 7.

บรรจบ วงศ์ยัง ได้เสนอแนะคุณสมบัติของอาจารย์นิเทศก์ในส่วนที่เกี่ยวข้อง
กับความสามารถทางด้านวิชาการ ในวิทยานิพนธ์เรื่อง "บทบาทของอาจารย์นิเทศก์ใน
วิทยาสัยครูในภาคเหนือของประเทศไทย" พอสรุปได้ดังนี้

1. มีความรู้เรื่องการประชาสัมพันธ์ เพื่อที่จะได้ใช้ในการสร้างความเข้าใจ
อันดีต่อกันระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานฝึกสอน
2. มีความสามารถในการสร้างความรู้ความเข้าใจในโครงการฝึกสอนอาจารย์
นิเทศก์ควรมีความเข้าใจในโครงการฝึกสอนเป็นอย่างดีและสามารถทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมี
ความเข้าใจในโครงการฝึกสอนได้ง่าย
3. มีประสบการณ์ในการนิเทศการศึกษาครูประจำการมาก่อน เพื่อประโยชน์
ต่อการนิเทศฝึกสอน เพราะว่าการนิเทศการฝึกสอนนั้น ย่อมจะเกี่ยวข้องกันทั้งนักศึกษา
ฝึกสอนและครูประจำการด้วย
4. มีทักษะในการประเมินผลซึ่งสามารถประเมินผลโครงการฝึกสอนโรงเรียน
ฝึกสอน และบุคลากรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการฝึกสอนได้¹

ในเอกสารการอบรมครูใหญ่ และครูช่วยนิเทศการฝึกสอนในโครงการฝึกหัดครู
และบริการการศึกษา ของฝ่ายโครงการพัฒนาเทคนิคการสอน วิทยาสัยครูนครสวรรค์ได้
ให้ความคิดเห็นในเรื่องบทบาทของผู้ทำหน้าที่นิเทศทางด้านวิชาการไว้ว่า อาจารย์นิเทศก์
ในฐานะที่เป็นผู้นำทางวิชาการ ควรพยายามเฝ้าหาความรู้ใหม่ ๆ เติมเต็มอยู่เสมอศึกษา
กันคว้าและวิจัย เพื่อปรับปรุงงานให้ดีขึ้น คอยกระตุณเพื่อนให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้รู้จักหาความรู้

¹บรรจบ วงศ์ยัง; "บทบาทของอาจารย์นิเทศก์ในวิทยาสัยครูในภาคเหนือ
ของประเทศไทย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย แผนกวิชาบริหารการ
ศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520), หน้า 13.

และรู้จักใช้ความถึกอดทน การทำงานทางวิชาการจะต้องมีเหตุผลและมีหลักฐานทั้งนี้ เพื่อความถูกต้อง และเพื่อเป็นการชักจูงปัญหาอันจะเกิดขึ้นได้¹

นพพงษ์ บุญจิตราคุลย์ ได้ให้แนวคิดในการจัดนิเทศการฝึกสอน ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอาจารย์นิเทศก์ในเรื่องบทบาทของอาจารย์นิเทศก์ในท่านเป็นผู้นิเทศงานทางวิชาการ แก่นิสิตฝึกสอนว่า "หน้าที่โดยตรงของอาจารย์นิเทศก์ที่มีต่อนิสิตฝึกสอนก็คือ การให้ความช่วยเหลือทางวิชาการ ความเข้าใจในหลักสูตร วิธีการสอนและการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อที่จะช่วยให้การสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น"² จากแนวความคิดนี้เป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นว่า อาจารย์นิเทศก์จะต้องมีความรู้ความสามารถทางด้านวิชาการเป็นอย่างดี โดยเฉพาะความรู้ความเข้าใจในเรื่องหลักสูตร ความสามารถทางการสอน และการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อที่จะสามารถถ่ายทอด ชี้แจง แนะนำแก่นิสิต นักศึกษาฝึกสอนให้บรรลุถึงผลที่ต้องการ และเพื่อเน้นการแสดงผลออกถึงความมีสมรรถภาพของอาจารย์นิเทศก์อันเป็นสิ่งพึงประสงค์อย่างยิ่งอีกด้วย

เชิญ วีระฉายา กล่าวถึงการเตรียมอาจารย์นิเทศก์เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการนิเทศการฝึกสอน ซึ่งเป็นเรื่องชี้ให้เห็นถึงความสามารถทางด้านวิชาการของอาจารย์นิเทศก์ไว้ว่า

1. หมวดวิชาต่าง ๆ ควรจะได้เตรียมอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญทางวิธีสอนไว้หลาย ๆ คน โดยเลือกจากอาจารย์ที่เคยเป็นครูประถมศึกษา หรือเคยได้ศึกษาโดยตรงมาทางประถมศึกษาเลือกผู้ที่มีประสบการณ์มาก

¹วิทยาลัยครูนครสวรรค์, "บทบาทของผู้ทำหน้าที่นิเทศและการนิเทศการฝึกสอน," เอกสารอบรมครูใหญ่และครูผู้ช่วยนิเทศการฝึกสอนในโครงการฝึกหัดครูและบริการการศึกษา 24 - 30 กันยายน 2517 (ม.ป.ท.,ม.ป.ป.), หน้า 1.

²นพพงษ์ บุญจิตราคุลย์, "แนวคิดในการจัดการนิเทศการฝึกสอน," ประสพการณ์วิชาชีพ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2521), หน้า 112.

2. จัดให้อาจารย์ได้สอนและมีเหตุการณ์สอนไปพร้อมกัน เพื่อที่จะได้มีโอกาสปรับปรุงการสอนของตนเอง แก่ไร่นักศึกษาได้ถูกจุดและทันที่ที่ ตลอดจนยังได้ร่วมมือต่าง ๆ เพื่อการผลิตครูอีกด้วย

3. จัดให้มีการอบรม ประชุมสัมมนา ตลอดจนศึกษานอกสถานที่เสมอ ¹

เจริญผล สุวรรณโชติ กล่าวถึงการศึกษาเลือกอาจารย์นิเทศก์ จากการศึกษาของ จอร์จ เดวิด ยูสตรา (George David Youstra) และเจริญผล สุวรรณโชติ ณ มหาวิทยาลัยมิชิแกนสเตท ไว้ว่า

1. ผู้ที่จะเป็นอาจารย์นิเทศก์ได้จะต้องมีวุฒิทางการศึกษาอย่างน้อยระดับปริญญา
2. ผู้ที่จะเป็นอาจารย์นิเทศก์ได้จะต้องผ่านการฝึกสอนมาแล้ว
3. ผู้ที่จะเป็นอาจารย์นิเทศก์ได้ก็ควรจะต้องเคยสอนในโรงเรียนประถมศึกษาหรือมัธยมศึกษามาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี ²

ส่วน เดวิด อี. เพอร์เพิล (David E. Purpel) กล่าวว่า การฝึกสอนจะเป็นไปได้ก็จะต้องมีอาจารย์นิเทศก์ที่มีความสามารถที่จะสาธิตการสอนได้ก็ มีความฉลาดหลักแหลม มีความรู้ความสามารถในเรื่องการนิเทศ สามารถที่จะทำหน้าที่นิเทศการสอนได้เป็นอย่างดี ³

¹ เชิญ วีระฉายา, รูปแบบการฝึกสอนในวิทยาลัยครูอุดรดิตถ์ (ม.ป.ท., 2519), หน้า 13 - 14.

² เจริญผล สุวรรณโชติ, "การจัดและดำเนินการฝึกสอนและเทคนิคการนิเทศการสอน," เอกสารสรุปผลการสัมมนาอาจารย์นิเทศก์ในโครงการฝึกศึกษานิเทศก์ของสถานศึกษาฝึกหัดครู (ม.ป.ท., 2516), หน้า 4.

³ David E. Purpel, "Student Teaching," The Journal of Teacher Education 18 : (Spring 1967), p. 24.

วิชัย วงษ์ใหญ่ ได้เสนอแนะความสามารถของอาจารย์นิเทศก์ทางด้านการ
 พอสรรูปได้ว่า อาจารย์นิเทศก์ควรเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในจุดมุ่งหมายของการฝึกหัดครู
 เป็นอย่างถี่ถ้วน มีความกระตือรือร้นสนใจที่จะศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับกลวิธีในการสอน ได้
 ศึกษาเกี่ยวกับการนิเทศการฝึกสอนมาแล้ว นอกจากนี้ควรมีประสบการณ์การสอนในระดับที่
 ไปนิเทศอย่างน้อย 3 ปี¹

วันที่ ทองใหญ่ ๗ อพยุชยา ได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความสามารถทางวิชาการ
 ของอาจารย์นิเทศก์ ไว้ว่า

1. มีความรู้เรื่องปรัชญาการศึกษา เข้าใจวัตถุประสงค์ในด้านการจัดการศึกษา
2. มีความรู้ในก้านหลักสูตรและประมวลการสอน
3. มีความรู้ในก้านพัฒนาการ เด็กและจิตวิทยา
4. มีความรู้ในก้านระเบียบวิธีสอน
5. มีความรู้ในก้านประเมินผล
6. มีความรู้ในก้านบริหารการศึกษาและนิเทศการศึกษา
7. มีความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นที่โรงเรียนฝึกสอนตั้งอยู่²

จากแนวความคิดของนักการศึกษาดังที่กล่าวมาในเรื่องความสามารถทางวิชาการ
 ของอาจารย์นิเทศก์ พอสรรูปได้ว่าผู้ที่จะเป็นอาจารย์นิเทศก์ควรมีความสามารถทางวิชาการ
 ดังต่อไปนี้

¹วิชัย วงษ์ใหญ่, "ฝึกสอน," วารสารสภาการศึกษาแห่งชาติ

5 (เมษายน 2514), หน้า 53.

²วันที่ ทองใหญ่ ๗ อพยุชยา, "เทคนิคในการนิเทศการสอนของอาจารย์
 นิเทศก์ในวิทยาลัยครู" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศาสตรบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย ภาควิชาบริหาร
 การศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523), หน้า 170 - 171.

1. ด้านปฏิบัติการศึกษาและจัดการศึกษา
 - 1.1 มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องปรัชญาการศึกษา
 - 1.2 มีความรู้ความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา
 - 1.3 มีความรู้ความเข้าใจในจุดมุ่งหมายของการฝึกหัดครู ทั้งนี้ เพื่อให้การนิเทศการฝึกสอนเป็นไปตามวัตถุประสงค์
2. ด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน
 - 2.1 มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของหลักสูตร วิธีการสอน เทคนิคการสอน และการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในการเรียนการสอน
 - 2.2 มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของหลักสูตร โครงสร้าง ขบวนการเรียนรู้และเนื้อหาของวิชาต่าง ๆ ในระดับการศึกษาที่ทำการนิเทศนักศึกษาฝึกสอน
 - 2.3 มีความรู้ความเข้าใจและทักษะในด้านการสอนในระดับที่ส่งนักศึกษ้ออกไปฝึกสอน
 - 2.4 มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องทฤษฎีการเรียนรู้ต่าง ๆ
 - 2.5 มีความรู้ความเข้าใจในการสาธิตการสอนเป็นอย่างดี
 - 2.6 มีความรู้ความเข้าใจและทักษะในการประเมินผล
 - 2.7 มีความสนใจที่จะศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับกลวิธีการสอนใหม่ ๆ เสมอ
3. ด้านการฝึกสอนและการนิเทศการฝึกสอน
 - 3.1 มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการฝึกสอน โครงการฝึกสอนและการนิเทศฝึกสอน เช่น เคยได้รับการอบรม ร่วมสัมมนาหรือเคยฝึกปฏิบัติงานมาแล้ว
 - 3.2 มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการบริหาร การศึกษาและนิเทศการศึกษากันเป็นอย่างดี
 - 3.3 มีความรู้ความเข้าใจในหลักจิตวิทยา และพัฒนาการเด็กเพื่อนำมาใช้ในงานนิเทศ

- 3.4 ศึกษา ค้นคว้า และนำเอานวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้ในการนิเทศ
- 3.5 มีความรู้ความเข้าใจในการใช้สื่อทัศนูปกรณ์ การทำและการใช้อุปกรณ์การสอนต่าง ๆ

4. ด้านประสบการณ์ในการนิเทศการฝึกสอน

- 4.1 มีความรู้และประสบการณ์ในการสอนระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และในวิทยาลัยครูมาแล้ว
- 4.2 สำเร็จการศึกษานิติศาสตร์ได้เรียนวิชาในระดับสูงกว่าปริญญาตรีที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการฝึกสอน
- 4.3 มีประสบการณ์ในการนิเทศการศึกษาระดับประถมศึกษามาแล้ว
- 4.4 เคยผ่านการฝึกสอนมาแล้ว

5. ด้านโรงเรียนหน่วยฝึกสอน

- 5.1 มีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานของโรงเรียนฝึกสอนที่ตนออกไปปฏิบัติงาน
- 5.2 มีความรู้ความเข้าใจในสภาพท้องถิ่นของโรงเรียนหน่วยฝึกสอน

6. ด้านอื่น ๆ

- 6.1 มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการวิจัย พยายามศึกษาค้นคว้าวิจัยงานด้านการฝึกสอน การนิเทศการฝึกสอน เพื่อปรับปรุงงานให้ดีขึ้น
- 6.2 มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องประชาสัมพันธ์ และมนุษยสัมพันธ์
- 6.3 สามารถนำเอาความรู้ ความถนัดมาสู่การทดลองปฏิบัติได้
- 6.4 มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการปฐมนิเทศ การอบรม สัมมนา
- 6.5 มีความรอบรู้ในแหล่งวิทยาการต่าง ๆ

จากผลสรุปที่กล่าวพอจะเห็นได้ว่า ผู้ที่จะมาทำหน้าที่อาจารย์นิเทศก์นั้นจำเป็นต้องมีความสามารถทางวิชาการหลายประการ คุณสมบัติเหล่านี้จะเป็นสิ่งที่จะช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้การปฏิบัติงานของอาจารย์นิเทศก์ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและได้ผลสมกับ ความมุ่งหมายที่ได้วางเอาไว้ ความรู้ความสามารถทางวิชาการจะเป็นความสำคัญอันดับหนึ่ง ซึ่งผู้ที่จะมาเป็นอาจารย์นิเทศก์จะต้องได้รับการพิจารณาคัดเลือกและสร้างเสริมให้ เกิดขึ้น ผลสรุปเหล่านี้จะเป็นสิ่งที่สนใจของผู้ที่มีหน้าที่คัดเลือกตัวอาจารย์นิเทศก์ ตลอดจนผู้ที่กำลังเป็นอาจารย์นิเทศก์ได้ตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นของความสามารถ ในด้านนี้ ทั้งนี้เพื่อลดปัญหาการนิเทศและเพิ่มประสิทธิภาพในการนิเทศให้สูงขึ้น

ข. ความสามารถในการปฏิบัติงานนิเทศการฝึกสอน

การนิเทศการฝึกสอน เป็นสิ่งที่มีความจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งต่อการฝึกสอน เพราะเป็นเครื่องมือหรือวิธีการที่อาจารย์นิเทศก์ใช้ในการช่วยเหลือ แนะนำ ปรับปรุง ประบวนการเรียนการสอนของนักศึกษาฝึกสอนให้มีประสิทธิภาพดีขึ้น อาจารย์นิเทศก์จะ เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการนิเทศการฝึกสอน ดังนั้นอาจารย์นิเทศก์ควรมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องของการนิเทศการฝึกสอนเป็นอย่างดีทั้งในแง่ความหมาย ความ สำคัญและความจำเป็นของการนิเทศการฝึกสอน ตลอดจนกลวิธี เทคนิคต่าง ๆ ในการ นิเทศการฝึกสอน เพื่อให้การนิเทศการฝึกสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดผล ดีในการฝึกสอนของนักศึกษาฝึกสอน และต่อตัวอาจารย์นิเทศก์เอง

กล่าวว่าการนิเทศการฝึกสอน มีความหมายที่แตกต่างและคล้ายคลึงกับความหมาย ของคำต่อไปนี้บ้าง คือคำว่า การนิเทศการศึกษา การนิเทศการสอน เพื่อความเข้าใจ ที่ถูกต้อง จึงขอเสนอความหมายของคำทั้งสามคำจากแนวความคิดเห็นของนักการศึกษา ทั้งหลายดังต่อไปนี้

ความหมายของการนิเทศการศึกษา

ในทัศนะของ คิมบอลด์ ไวล์ (Kimball Wilco) ได้ให้ความหมายไว้ ว่า "การนิเทศการศึกษาเป็นกิจกรรมและบริการช่วยให้ครูทำงานในหน้าที่ของตนได้ดีขึ้น

การนิเทศจะประกอบไปด้วยกิจกรรมทั้งหลายที่จะปรับปรุงการสอน กิจกรรมเหล่านี้จะช่วย
ให้ครูมีวิสัยทัศน์ มีมนุษยสัมพันธ์ดีขึ้น กิจกรรมจะรวมถึงการอบรมครูและการพัฒนาหลักสูตร"¹

บริกส์ และจัสต์แมน (Briggs and Justman) กล่าวว่า "การนิเทศ
การศึกษา หมายถึง การประสานงาน กระกระตุ้นและการแนะนำ เพื่อให้เกิดความเจริญ
งอกงาม"²

คาร์เตอร์ วี. กูด (Carter V. Good) ได้ให้ความหมายไว้ว่า "หมายถึง
ความพยายามทุกชนิดของเจ้าหน้าที่ฝ่ายการศึกษาที่ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่นิเทศการศึกษา
ในการแนะนำครู หรือผู้อื่นที่ทำงานเกี่ยวข้องกับการศึกษา

- ให้ความรู้วิธีปรับปรุงการสอนหรือการให้การศึกษา
- การนิเทศการศึกษายช่วยให้เกิดความเจริญงอกงามในวิชาชีพทางการศึกษา
- ช่วยในการจัดหาครู
- ช่วยในการเลือกและปรับปรุงวัสดุประสงค์ของการศึกษา
- ช่วยเลือกและปรับปรุงเนื้อหาของการสอน
- ช่วยเลือกและปรับปรุงวิธีสอน
- ช่วยเลือกและปรับปรุงการประเมินผลการสอน³

¹Kimball Wiles, Supervision for Better Schools, 3d ed.
(Englewood Cliffs, N.J. : Prentice-Hall, 1967), p. 5.

²Thomas Henry Briggs and Joseph Justman , Improving
Instruction Through Supervision (New York : Macmillan, 1952), p. 2.

³Carter V. Good, Dictionary of Education (New York :
McGraw-Hill Book Co., Inc., 1959).

ส่วน สาย ภานุรัตน์ ได้ให้ความเห็นว่า "การนิเทศการศึกษา คือ ความพยายามอย่างหนึ่งในหลาย ๆ อย่างที่จะช่วยส่งเสริมให้การศึกษาที่มีคุณภาพทั้งในด้านการเรียนการสอน ¹

ความหมายของการนิเทศการสอน

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู ได้ให้ความเห็นว่า "การนิเทศการสอน หมายถึง ความพยายามของผู้ทำหน้าที่นิเทศที่จะช่วยในการให้คำแนะนำแก่ครู หรือนักศึกษาฝึกสอนให้สามารถปรับปรุงการสอนของตนให้ดีขึ้น การนิเทศการสอนจะช่วยให้เกิดความงอกงามในค่านิยมวิชาชีพ ทัศนคติช่วยในการคัดเลือกและปรับปรุงวัตถุประสงค์ของการศึกษา ช่วยในการเลือกเนื้อหาวิชา วิธีสอน และช่วยในการประเมินผลการสอน ดังนั้นความพยายามใดก็ตามที่มุ่งจะช่วยให้การเรียนการสอนดีขึ้น ถือว่าเป็นการนิเทศการสอน ²

ในคู่มือนักศึกษาฝึกสอน วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช ได้กล่าวถึง การนิเทศการสอนไว้ว่า "การนิเทศการสอน คือ การสอน อาจารย์นิเทศก์ คือ ผู้สอนซึ่งต้องทำหน้าที่สอนนักศึกษาฝึกสอนรายบุคคลและเป็นกลุ่ม ให้ความรู้ค่านิยมการสอนแก่ครูใหญ่ ครูพี่เลี้ยงเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม" ³

¹สาย ภานุรัตน์, "การนิเทศการศึกษาคืออะไร," คู่มือนิเทศการศึกษา 2508 (กรุงเทพมหานคร : แผนกการพิมพ์วิทยาลัยครูสวนสุนันทา, 2511), หน้า 11.

²หน่วยศึกษานิเทศก์, กรมการฝึกหัดครู, โครงการปรับปรุงการฝึกสอน..., หน้า 34.

³วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช, คู่มือนักศึกษาฝึกสอน (นครศรีธรรมราช : โรงพิมพ์ ช.พัฒนา, 2520), หน้า 32.

ในทำนองเดียวกัน วิทยาลัยครูจันทบุรีเกษม ก็ได้ให้ความหมายของการนิเทศการสอนไว้ว่า "ถ้านิเทศการสอน หมายถึง การคอยดูแลควบคุม ชี้แจง เพื่อให้การสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ" ¹

ความหมายของการนิเทศการฝึกสอน

วิทยาลัยครูนครสวรรค์ ได้ให้ความหมายของการนิเทศการฝึกสอนไว้ว่า "การนิเทศการฝึกสอน หมายถึง การนิเทศการศึกษา ซึ่งผู้ทำหน้าที่นิเทศการฝึกสอนจัดขึ้นในโรงเรียนที่ส่งเสริมนักศึกษาฝึกสอน เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ อันจะก่อให้เกิดการพัฒนาแก่นักศึกษาฝึกสอน และนักเรียนในโรงเรียนฝึกสอนนั้น ๆ " ²

อุษา วัชรินทร์เสวี ได้ประมวลความคิดเห็นของคำว่า การนิเทศการฝึกสอนไว้ว่า หมายถึง การทำหน้าที่เชื่อมโยงทฤษฎีและการปฏิบัติให้สัมพันธ์กันของนักศึกษาฝึกสอน ภายใต้การนิเทศอย่างใกล้ชิดจากอาจารย์ผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับ การนิเทศการฝึกสอน โดยมุ่งให้นักศึกษาฝึกสอนได้รับประสบการณ์ตรง ซึ่งจะช่วยให้ นักศึกษามีความสามารถที่จะออกไปเป็นครูในอนาคต ³

¹วิทยาลัยครูจันทบุรีเกษม, คู่มือการฝึกสอนวิทยาลัยครูจันทบุรีเกษม (ม.ป.ท., ม.ป.ป.), หน้า 3.

²วิทยาลัยครูนครสวรรค์, เอกสารอบรมครูใหญ่และครูช่วยนิเทศการฝึกสอน..., หน้า 2.

³อุษา วัชรินทร์เสวี, "การจัดการนิเทศการฝึกสอนในวิทยาลัยครูภาคตะวันตก" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย ภาคบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523), หน้า 11.

เมื่อพิจารณาจากการให้ความหมายของคำทั้ง 3 คำแล้ว จะเห็นได้ว่ามีความคล้ายคลึงกันมาก จะแตกต่างกันที่เห็นได้ชัดก็คือ การนิเทศการศึกษามุ่งเน้นในการพัฒนาตัวครูผู้สอนในโรงเรียน ซึ่งจะมีความหมายกว้างขวางรวมถึงการทำให้ขวัญและกำลังใจของครูดีขึ้น การพัฒนาหลักสูตร การเลือกและการปรับปรุงวัสดุประสงค์ของการศึกษา ตลอดจนการบริการต่าง ๆ ที่จะทำให้ครูทำงานในหน้าที่ของตนได้ดีขึ้น ซึ่งถ้ากล่าวโดยสรุปก็คือ การปรับปรุงการศึกษาในโรงเรียน สำหรับผู้นิเทศการนิเทศการศึกษาก็คือศึกษานิเทศก์ หรือผู้มีประสบการณ์ภายในโรงเรียน ส่วนการนิเทศการสอนและนิเทศการฝึกสอนนั้น มีจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนาตัวนักศึกษาฝึกสอนให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของความเป็นครู โดยเน้นในเรื่องวิธีการสอน ประสบการณ์ต่าง ๆ ในการฝึกสอน ในชั้นที่จะทำให้ นักศึกษาฝึกสอนออกไปประกอบอาชีพครูได้และเป็นครูที่ดีได้ในอนาคต

ความสำคัญและความจำเป็นของการนิเทศการฝึกสอน

การนิเทศการสอนแก่นักศึกษาฝึกสอน อาจารย์นิเทศก์ควรยึดถือว่า การนิเทศการสอน คือ การสอน อาจารย์นิเทศก์ให้ความรู้แก่นักศึกษาฝึกสอนและอาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนเป็นกลุ่มและเป็นรายบุคคลในเรื่องราวต่าง ๆ เกี่ยวกับการฝึกสอน จุดประสงค์อันแท้จริงของการฝึกสอน คือ การเรียนรู้ถึงวิธีการสอน และงานของอาจารย์นิเทศก์ก็คือ การช่วยให้นักเรียนฝึกสอนได้เกิดการเรียนรู้ดีขึ้น ไม่ใช่การไปทดสอบบุคคลเพื่อที่จะทราบว่าเขาสอนได้หรือไม่ ในวิทยาลัยครูของประเทศไทยหลายแห่งคณะอาจารย์นิเทศก์ อาจารย์ใหญ่ ตลอดจนอาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนมุ่งแต่เพียงการประเมินผล การสอนของนักศึกษาฝึกสอนเท่านั้น ไม่ได้ความสนใจที่จะพยายามเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการสอนของนักศึกษาฝึกสอน ฉะนั้นในการนิเทศการสอนนักศึกษาฝึกสอน อาจารย์นิเทศก์พึงระลึกอยู่เสมอว่า การนิเทศการสอน คือ การสอนชนิดหนึ่ง มิใช่เป็นการทดสอบ

เพื่อประเมินผล แต่เป็นการพยายามที่จะช่วยเหลือให้นักศึกษาฝึกสอนได้เปลี่ยนแปลง พฤติกรรมในการสอนให้ดีขึ้น¹

ธัจฉรา ประไพตระกูล ได้เน้นถึงความจำเป็นและความสำคัญของการนิเทศ การฝึกสอนไว้ว่า

ประการแรก การนิเทศจะช่วยให้ผู้ศึกษามองเห็นลู่ทางที่จะนำเอาเนื้อหาวิชา และทฤษฎีทางการศึกษาไปทดลองปฏิบัติไว้ในสภาพการเรียน ที่แท้จริง

ประการที่สอง ความคิดเห็นของอาจารย์นิเทศก์ในฐานะผู้มีประสบการณ์มาก่อน จะช่วยให้ผู้ฝึกสอนได้เข้าใจตนเองว่า มีความรู้ ความสามารถแน่นอนหรือไม่เพียงไร

ประการที่สาม การนิเทศจะทำให้ผู้ฝึกสอน เกิดความอบอุ่นใจ มีความมั่นใจในการสอน

ประการที่สี่ ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์และผู้ฝึกสอนในระหว่างภาค ปฏิบัติ

ประการที่ห้า อาจารย์นิเทศก์ จะได้มีโอกาสร่วมแก้ปัญหาการฝึกสอน ซึ่งจะยุ่งยากซับซ้อนกว่าที่ผู้ฝึกสอนเคยประสบในสถานการณ์สมมุติ²

นอกจากนี้ เอ็ดเวิร์ด เอ.พีเรส (Edward A. Pires) ได้สรุปความสำคัญ และจำเป็นของการนิเทศการฝึกสอนไว้ว่า การจัดให้มีการนิเทศการฝึกสอนนั้น เพื่อช่วย

¹ กรมการฝึกหัดครู, โครงการปรับปรุงการฝึกสอน..., หน้า 82.

² ธัจฉรา ประไพตระกูล, "เทคนิคการนิเทศประสบการณ์วิชาชีพ," ครูศาสตร์ (พฤษภาคม - มิถุนายน 2519), หน้า 18.

ให้คำแนะนำช่วยเหลือแก่นักศึกษาฝึกสอนในการที่จะนำเอาทฤษฎีต่าง ๆ ที่ศึกษาไปปฏิบัติในสถานการณ์จริงได้อย่างถูกต้องและมีความมั่นใจ ซึ่งจะส่งผลให้นักศึกษาฝึกสอนเป็นครูที่ดีในอนาคต ผู้ที่ทำหน้าที่ในการนิเทศการฝึกสอน คือ อาจารย์นิเทศก์เป็นบุคคลที่สำคัญที่จะทำให้การนิเทศการฝึกสอนประสบผลสำเร็จ ดังนั้นผู้ที่ทำหน้าที่ในการจัดการนิเทศควรคำนึงถึงเรื่องระยะเวลาของอาจารย์นิเทศก์ ควรจะให้เวลาในการนิเทศการฝึกสอนอย่างพอเพียง เพื่อให้อาจารย์นิเทศก์จะได้ช่วยเหลือนักศึกษาฝึกสอนอย่างเต็มที่ นอกจากนี้การนิเทศการฝึกสอนจะประสบผลสำเร็จอย่างสมบูรณ์ยิ่งขึ้นถ้าได้รับการช่วยเหลือจาก ครู - อาจารย์โรงเรียนที่นักศึกษาไปฝึกสอน เพราะนักศึกษาฝึกสอนจะต้องทำงานภายใต้การบริหารของโรงเรียน นั่นคือ ช่วยนิเทศการฝึกสอนและให้ความช่วยเหลือในลักษณะต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการศึกษาการสอน สถาบันฝึกหัดครูควรให้ความช่วยเหลือ ครู - อาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนในเรื่องความรู้ความเข้าใจในเรื่องการนิเทศการฝึกสอน แนวทางปฏิบัติตลอดจนความเคลื่อนไหว เทคนิค วิทยาการใหม่ ๆ ทางการศึกษา ¹

เมื่อเป็นดังนี้ อาจารย์นิเทศก์พึงตระหนักถึง ความสำคัญและความจำเป็นของการนิเทศการฝึกสอน เพราะการนิเทศการฝึกสอนจะเป็นเครื่องช่วยให้การฝึกสอนของนักศึกษาประสบผลสำเร็จ และเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสามารถของอาจารย์นิเทศก์เองและปรับปรุงวิธีการในการนิเทศให้ดีขึ้น ดังนั้นการศึกษาให้เข้าใจและเกิดความรู้อย่างถ่องแท้ในเรื่องของความหมาย ความสำคัญและความจำเป็นของการนิเทศการฝึกสอน จะ เป็นเครื่องชี้แนะให้อาจารย์นิเทศก์ได้ทำการนิเทศการฝึกสอนอย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ ซึ่งนับเป็นความสามารถในการนิเทศการฝึกสอนของอาจารย์นิเทศก์ประการหนึ่ง

¹ Edward A. Pires, Student Teaching Practices in Primary Teacher Training Institution in Asia (Bangkok : UNESCO Regional Office of Education in Asia, 1969), pp. 112 - 113.

ความสามารถในการนิเทศการฝึกสอน เป็นสิ่งที่อาจารย์นิเทศก์ควรจะได้พยายามศึกษาและสร้างให้เกิดขึ้นในตนเอง ก่อให้เกิดทักษะความชำนาญ ซึ่งจะยังประโยชน์ให้เกิดขึ้นก่อนงานในหน้าที่และต่อการฝึกสอนของนักศึกษาฝึกสอน ได้มีผู้ให้คำแนะนำ ข้อเสนอแนะและความคิดเห็น เกี่ยวกับความสามารถในการนิเทศการฝึกสอนของอาจารย์นิเทศก์พอสรุปได้ดังนี้

ในคู่มือประกอบการฝึกอบรมอาจารย์นิเทศก์และครูพี่เลี้ยงของคณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยครูสงขลา ได้เสนอแนะ เทคนิคพิเศษของการนิเทศนักศึกษาฝึกสอนของอาจารย์นิเทศก์ ซึ่งถือเป็นความสามารถในการนิเทศการฝึกสอนประการหนึ่งว่า

1. วางแผนร่วมกับนักศึกษาฝึกสอน ช่วยตอบข้อสงสัย ช่วยให้ความคิดและบอกช่องทางแหล่งอุปกรณ์
2. ช่วยนักศึกษาวิเคราะห์การสอน
3. บอกแนวทางในการปรับปรุงการสอนของเขา
4. ส่งเสริมให้กำลังใจ เช่น การให้การชมเชย
5. ควรมีการเสริมแรงหลังจากการนิเทศเสร็จสิ้นลง
6. ให้คำปรึกษาทั้งในชั้นส่วนตัว การสอน และการปฏิบัติงานในโรงเรียน
7. เป็นตัวกลางประสานสัมพันธ์ระหว่างวิทยาลัยครู โรงเรียนและชุมชน
8. การนิเทศแต่ละครั้งอาจกำหนดให้นักศึกษาดูฝึกสอนคนอื่น ๆ ร่วมสังเกตการสอนด้วยก็ได้ เพื่อจะได้นำข้อดีข้อเสียจากการสอนของเพื่อนมาปรับปรุง¹

วิทยาลัยครูนครสวรรค์ กล่าวถึง ความสามารถทางการนิเทศการฝึกสอนไว้ว่า อาจารย์นิเทศก์ควรมีวิธีนิเทศการสอนที่ดี ซึ่งอาจจะกระทำได้หลายวิธี คือ

¹คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยครูสงขลา, คู่มือประกอบการฝึกอบรมอาจารย์นิเทศก์และครูพี่เลี้ยง โครงการฝึกหัดครูแบบกลุ่ม (ม.ป.ท., ม.ป.ป.), หน้า 19.

1. การสังเกตการสอน เพื่อสังเกตการทำงานของนักศึกษามือสอนว่าเขาทำอย่างไร มีปัญหาและอุปสรรคหรือไม่ ถ้าหาความสามารถของเขาถึงเอาความสามารถนั้นมาใช้ให้เป็นประโยชน์ กระตุ้นให้เกิดการคิดด้วยจะปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น

2. การสาธิตการสอน คือ การสอนวิชาต่าง ๆ ให้รักนักศึกษามือสอนเป็นตัวอย่างเพื่อปรับปรุงตนเองให้ดียิ่งขึ้น

3. การส่งนักศึกษาฝึกสอนไปปฏิบัติงานในโรงเรียนที่จัดมาเองได้ก็เป็นตัวอย่าง เช่น จัดโรงเรียนที่ จัดขึ้นเรียนที่ หรือสอนวิชาใดวิชาหนึ่งก็เป็นพิเศษ

4. การช่วยเหลือในเรื่องวัสดุและข่าวสารต่าง ๆ เช่น รวบรวมเรื่องราวที่เป็นความรู้ต่าง ๆ พิมพ์ออกเป็นเอกสารเผยแพร่

5. การอบรมและสัมมนา ¹

วันที่ ทองใหญ่ อ.อยุธยา ได้เสนอพฤติกรรมของอาจารย์พิเศษที่โยกวันที่เกี่ยวข้องกับเทคนิคในด้านการนิเทศการสอนและการประเมินผล ซึ่งถือเป็นความสามารถทางด้านการนิเทศการฝึกสอนไว้ว่า พฤติกรรมของอาจารย์พิเศษซึ่งจะมีผลต่อการนิเทศการฝึกสอนในชั้นนี้ คือ การเสาะแสวงหาความรู้เกี่ยวกับ

1. การจักรรพยาภากรในวันเรียน
2. การทำและการใช้อุปกรณ์การสอน
3. วิธีการสอนต่าง ๆ
4. เทคนิคการสอน เช่น การนำเข้าสู่บทเรียน การตั้งคำถาม ฯลฯ
5. การประเมินผล
6. การใช้สื่อทัศนูปกรณ์

¹ วิทยาลัยครูนครสวรรค์, เอกสารอบรมครูใหญ่และครูช่วยนิเทศการฝึกสอน...

7. การใช้นวัตกรรมใหม่ ๆ ทางการศึกษา เช่น ขบวนการกลุ่มแบบเรียนสำเร็จรูป การใช้เพื่อนนักเรียนช่วยสอน ฯลฯ
8. การวิเคราะห์สถานการณ์
9. การสังเกตการสอนโดยใช้เครื่องมือต่าง ๆ

เมื่ออาจารย์นิเทศก์มีความรู้ในเรื่องเหล่านี้เป็นอย่างดีแล้ว ก็ทำให้อาจารย์นิเทศก์เกิดความมั่นใจในตัวเอง สามารถที่จะนิเทศการสอนและประเมินผลได้อย่างถูกต้อง และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ วันที่ หองใหญ่ ณ อุทยานฯ ยังได้เสนอเทคนิคในด้านการสอนและการประเมินผลที่อาจารย์นิเทศก์ควรนำไปปฏิบัติ คือ

1. แนะนำให้นักศึกษาฝึกสอนร่วมกับจัดบรรยากาศในชั้นเรียนให้น่าเรียน เพื่อเร้าใจให้ผู้เรียนเกิดความอยากเรียน แล้วจะเข้าร่วมกิจกรรมในการสอนของนักศึกษาฝึกสอนด้วยดี
2. ให้นักศึกษาฝึกสอนที่สอนชั้นเดียวกันวางแผนการสอนระยะยาวร่วมกันว่าในเนื้อหาแต่ละบทเรียน ควรใช้อุปกรณ์การสอนอะไรบ้าง เพื่อจะได้เตรียมจัดหาหรือยืมได้
3. จัดให้มีการสัมมนาการฝึกสอน 2 สัปดาห์ต่อ 1 ครั้ง ด้วยการให้นักศึกษาฝึกสอนเสนอปัญหาแต่ละกรณี (Case) ที่นักศึกษาฝึกสอนได้ประสบมาในรูปแบบบทบาทสมมติและสถานการณ์จำลอง (Role Playing and Simulation)
4. ให้นักศึกษาฝึกสอนได้ดูภาพยนตร์ หรือเทปบันทึกภาพ (Video Tape) เกี่ยวกับวิธีสอนต่าง ๆ ในวันที่มีการสัมมนาการฝึกสอน
5. ประเมินผลการสอนของนักศึกษาฝึกสอนด้วยพฤติกรรมทางวาทะระหว่างคุยกับนักเรียน แต่เวลาที่ใช้ในการเช็กพฤติกรรมนั้นไม่ควรใช้เวลาดูเร็วเหมือนของเฟลเดนเคอร์ส (Flanders) ควรจะปรับเวลาใหม่เป็นพฤติกรรมละ 5 นาที
6. ช่วยนักศึกษาฝึกสอนวิเคราะห์การสอนของนักศึกษาฝึกสอนเองว่าดีหรือไม่ดีอย่างไร จะต้องแก้ไขข้อบกพร่องอะไรบ้างและอย่างไร

7. อาจารย์นิเทศควรให้นักศึกษาฝึกสอนบันทึกการฝึกสอนของตนเองเป็นกราฟ เพื่อจะได้ประเมินตนเองว่า มีพัฒนาในด้านการฝึกสอนหรือไม่

8. แนะนำให้นักศึกษาฝึกสอน นำนวัตกรรมการใหม่ ๆ ทางการศึกษาไปใช้ในการฝึกสอน เช่น ขบวนการกลุ่ม การให้หน่วยการสอน เป็นต้น

9. จัดให้มีการสัมมนาเกี่ยวกับการประเมินผลโดยเฉพาะในสัปดาห์ที่ 2 ของการฝึกสอนแก่นักศึกษา ครูพี่เลี้ยง และครูใหญ่ที่โรงเรียนฝึกสอน

ส่วนในก้านเทคนิคการนิเทศการฝึกสอนที่เหมาะสมสำหรับอาจารย์นิเทศในการที่จะนำไปปฏิบัติ เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาฝึกสอนมีความรู้เกี่ยวกับแหล่งความรู้และแหล่งสื่อการสอนได้ดียิ่งขึ้น ตลอดจนการประสานงานกับครูพี่เลี้ยงได้ก็คือ

1. การจัดนิทรรศการเกี่ยวกับชุมชนที่โรงเรียนฝึกสอนตั้งอยู่ รวมทั้งแหล่งความรู้และแหล่งสื่อการสอนด้วย

2. จัดให้มีสัมมนาวิชาการขึ้น โดยทางเชิญวิทยากร ซึ่งอาจเป็นอาจารย์นิเทศด้วยกันหรืออาจเป็นครูพี่เลี้ยงที่มีความรู้หรือประสบการณ์มากมาพบปะและสัมมนาเกี่ยวกับนักศึกษาฝึกสอน

3. จัดให้มีการพบปะและวางแผนการสอน ตลอดจนการฝึกสอนร่วมกันระหว่างอาจารย์นิเทศ นักศึกษาฝึกสอน และครูพี่เลี้ยง

4. อาจารย์นิเทศร่วมกับครูพี่เลี้ยง นักศึกษาฝึกสอน จัดทำโครงการที่จะส่งเสริมโรงเรียนฝึกสอนในก้านวิชาการ¹

ประเทิน มหาพันธ์ ได้ให้ความคิดเห็นว่าการนิเทศการสอนที่ก้นั้น ควรมีขั้นตอนของการนิเทศเป็นลำดับขั้น เพื่อให้นักศึกษาฝึกสอนได้ค่อย ๆ ปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ใหม่ ๆ ได้ ขั้นตอนต่าง ๆ ของการนิเทศซึ่งอาจารย์นิเทศควรปฏิบัติ คือ

¹ วนลี ทองใหญ่ ณ อรุณยา, "เทคนิคในการนิเทศการสอน...", หน้า 171-174.

1. เตรียมให้นักศึกษาฝึกสอนได้ทราบปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอนล่วงหน้า
2. เตรียมให้นักศึกษาฝึกสอนได้ทราบระบบบริหารของโรงเรียนที่จะไปทำการฝึกสอน
3. เตรียมฝึกให้นักศึกษาฝึกสอนมีบุคลิกภาพและสมรรถนะที่ถูกต้องไปทำการฝึกสอน
4. วางแผนงานร่วมกับโรงเรียนที่จะไปฝึกสอน
5. ประชุมกับนักศึกษาฝึกสอนก่อนการฝึกสอนระหว่างฝึกสอนและหลังการฝึกสอน
6. วางแผนงานร่วมกับครูพี่เลี้ยง
7. ควบคุมและนิเทศการฝึกสอน
8. เป็นผู้นำในการวัดผลการฝึกสอนของนิสิตฝึกสอน
9. รับฟังผลการประเมินผลความก้าวหน้าทางการฝึกสอนของนักศึกษาฝึกสอนของครูพี่เลี้ยง
10. ให้การแนะนำเป็นพิเศษแก่นิสิตฝึกสอนในกิจกรรมบางอย่าง เช่น การใช้อุปกรณ์การสอน การจัดห้องเรียน การจัดกิจกรรมห้องเรียน การวัดผลการศึกษาเด็ก เป็นรายบุคคล และการควบคุมชั้น¹

คณะกรรมการของวิทยาลัยครูสวนสุนันทา ได้จำแนกบทบาทของอาจารย์นิเทศก์ไว้หลายด้าน ทั้งนี้เพื่อให้ทราบงานของอาจารย์นิเทศก์ได้ละเอียดยิ่งขึ้น บทบาททั้งหลายประกอบด้วย

1. บทบาทในงานทั่ว ๆ ไป
2. บทบาทในการปฐมนิเทศ

¹ ประเวณี มหาจันทร์, คู่มือการฝึกสอน (ม.ป.ท., ม.ป.ป.), หน้า 17-18.

3. บทบาทในการนิเทศการสอน
4. บทบาทในการประเมินผลการฝึกสอน
5. บทบาทในการสัมมนานักศึกษฝึกสอน

ในส่วนที่เป็นบทบาทในการนิเทศการสอนนั้น ถือได้ว่าเป็นหน้าที่ที่สำคัญที่สุดของอาจารย์นิเทศก์ในการที่จะแสดงออกซึ่งความสามารถที่จะปฏิบัติให้บังเกิดผล ดังนั้นอาจารย์นิเทศก์พึงได้ปฏิบัติในสิ่งต่อไปนี้

1. คุุณลักษณ์ศึกษาฝึกสอนในการปฏิบัติงาน และในการประพฤติตนให้เป็นไปในทางที่ถูกต้องควร
2. ตรวจสอบที่ถกการสอน ตรวจสอบการศึกษาเด็กเป็นรายบุคคลของนักเรียนฝึกสอน
3. แนะนำแหล่งความรู้ที่จะค้นคว้า แนะนำวิธีสอนก่อนเมื่อการสอนให้แก่นักเรียนฝึกสอน
4. ประชุมปรึกษารื้อหรือกับครูผู้ช่วยการฝึกสอน และนักเรียนฝึกสอน เกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอน
5. เป็นผู้ให้คำแนะนำและแก้ปัญหา เกี่ยวกับการเรียนการสอนแก่นักเรียนฝึกสอน และครูผู้ช่วยการฝึกสอน
6. สนับสนุนให้นักเรียนฝึกสอน ช่วยทำกิจกรรมร่วมหลักสูตรที่จัดขึ้นในโรงเรียนฝึกสอน
7. หากความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการฝึกสอน พยายามหาวิธีที่จะแก้ไขปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้นเสมอ

แผนกประถมศึกษาแห่งมหาวิทยาลัยอินเดียนา ได้เสนอแนะความสามารถทางด้านงานการนิเทศการฝึกสอนของอาจารย์นิเทศก์ พอสรุปได้ว่า ในการนิเทศการสอน นั้น

1 พวงรัตน์ ไชยศิริ และคนอื่น ๆ , คู่มือนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ
วิทยาลัยครูสวนสุนันทา (กรุงเทพมหานคร : เฉลิมรัชการพิมพ์, 2520), หน้า 9-10.

อาจารย์นิเทศก์ควรได้พยายามจัดหาเอกสาร ตำรา และอุปกรณ์ต่าง ๆ แก่นักศึกษา เพื่อช่วยให้นักศึกษาได้เรียนรู้การเป็นครูที่ดี อีกทั้งพยายามจัดหาวิทยากรผู้มีความชำนาญสำหรับทำการสาธิตการสอน หรือจัดกิจกรรม เพื่อการเรียนรู้ของนักศึกษาฝึกสอนด้วย¹

นพพงษ์ บุญจิตราคุลย์ ได้ให้ความคิดเห็นว่า อาจารย์นิเทศก์จะทำการนิเทศการสอนได้เป็นอย่างดีนั้นควรจะเป็นบุคคลที่มีความสามารถดังต่อไปนี้คือ

1. มีความรู้ความเข้าใจในตัวนักเรียนและนักศึกษฝึกสอนเป็นอย่างดี
2. มีความรู้และมีความเข้าใจวิธีการให้ความรู้แก่นักเรียนเป็นอย่างดี
3. มีความรู้และมีความเข้าใจสภาพสังคมของโรงเรียนครู และนักเรียนที่ตนเองรับหน้าที่ไปนิเทศเป็นอย่างดี
4. มีความรับผิดชอบต่องานนิเทศการสอน
5. ใ้วิธีวิธีการนิเทศการสอนด้วยเหตุผลและสถิติมีอยู่

นอกจากนี้อาจารย์นิเทศก์ควรเป็นผู้มีเทคนิคในการนิเทศการสอนดังนี้

1. เทคนิคในด้านการสร้างมนุษยสัมพันธ์
2. เทคนิคในด้านการเป็นผู้นำทางวิชาการ
3. เทคนิคในด้านการนิเทศและการประเมินผล²

¹Indiana State University, Guide for Elementary Student Teaching (Terre Haute, Indiana : Indiana State University, 1974), pp. 28.

²นพพงษ์ บุญจิตราคุลย์, "การนิเทศการศึกษา," (กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521), หน้า 3. (อักษรณ์)

ออกโท เว. วิปลา ได้เสนอแนะความกึกเกิดขึ้นในการนิเทศการฝึกสอน ของ อาจารย์นิเทศก์ไว้ว่า อาจารย์นิเทศก์ควรมีความสามารถและเทคนิคในการนิเทศ โดยทั่วไปดังนี้

1. กำหนดงานให้นักศึกษากำ
2. การเยี่ยมและการสังเกตการสอนในชั้นเรียน
 - 2.1 อาจารย์นิเทศก์ ควรฟังเสียง นักศึกษา จะต้องมีความเข้าใจและมีไมตรีต่อกันพอสมควร
 - 2.2 การเยี่ยมชั้นเรียนห้องขอกล่องหน้า และนักศึกษาฝึกสอนจะต้องรู้วัตถุประสงค์ในการเยี่ยมชั้นเรียน
 - 2.3 ในการเยี่ยมชั้นเรียนแต่ละครั้ง อาจารย์นิเทศก์ต้องเตรียมมาอย่างรอบคอบ
 - 2.4 อาจารย์นิเทศก์จะต้องเข้าห้องเรียนอย่างเรียบร้อยสงบเสียง
 - 2.5 อาจารย์นิเทศก์ไม่ควรก้าวท้าวการสอนในขณะที่นักศึกษากำลังดำเนินการสอนอยู่
 - 2.6 ก่อนจะเยี่ยมควรมีการประชุมปรึกษากับครู
 - 2.7 หลังเยี่ยมชั้นเรียนจะต้องมีการประชุมปรึกษากับครู
 - 2.8 เอกสารการนิเทศหรือประชุมปรึกษาไม่ควรถือทำขึ้นในระหว่างการเยี่ยมชั้นเรียน
 - 2.9 อาจารย์นิเทศก์จะต้องมีความฉลบทนและสนใจอยู่ตลอดชั่วโมงการเรียนการสอน
 - 2.10 อาจารย์นิเทศก์จะต้องพยายามค้นหาจุดสำคัญในสถานการณ์การเรียนการสอน
 - 2.11 ไม่ควรตั้งเกณฑ์เกี่ยวกับเวลาว่ามากน้อยเท่าใด
 - 2.12 การจับบันทึกใด ๆ ต้องเก็บไว้เป็นหลักฐาน

- 2.13 ในระหว่างการเขียนชั้นเรียน อาจารย์นิเทศก์ไม่ควรแสดงอาการไม่เห็นชอบใจ ๆ ในห้องเรียน
- 2.14 การจัดบรรยากาศในห้องเรียนเล็ก ๆ น้อย ๆ ไม่ใช่เรื่องที่ดีว่าเป็นข้อสำคัญในการสังเกต
5. การทดลองต่าง ๆ ในห้องเรียน นักศึกษามักได้รับการฝึกฝนและให้กำลังใจในการใช้นวัตกรรมทางเทคโนโลยี เช่น วัสดุอุปกรณ์ใหม่ ๆ วิธีการสอนใหม่ ๆ โดยยึดหลักดังนี้
- 3.1 วิธีการใหม่ ๆ นั้น จะต้องได้รับการทดลองมาพอสมควรและคิดว่ามีประสิทธิภาพมากกว่า หรือเท่ากับของเดิม วิธีการเดิม
- 3.2 นักศึกษาจะต้องไม่ได้รับการตำหนิ ถ้าผลการทดลองนั้นผิดพลาดและไม่ได้รับความสำเร็จเท่าที่หวังไว้
4. การประชุมปรึกษา ควรทำหลังจากเขียนชั้นเรียน
5. การสาธิตการสอน หลังจากการสาธิตการสอนแล้วต้องมีการประชุมปรึกษาเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ และการสาธิตการสอนต้องมีการวัดผลทั้งผู้สังเกตและผู้รับการสาธิตการสอน¹

วิทยาลัยครูเทพสตรี ได้เสนอแนะแนวทางในการนิเทศแก่อาจารย์นิเทศก์ไว้ว่า

1. อาจารย์นิเทศก์จะต้องนัดหมายกับนักศึกษาฝึกสอนล่วงหน้าว่าจะนิเทศการสอนวันใด

¹ อ็อกโต เจ. ฮิลลา, "บทบาทของอาจารย์นิเทศก์จากวิทยาลัย," แปลและเรียบเรียงโดย สฤษดิ์ โสภณิทัศน์, โครงการปรับปรุงการฝึกสอนในโครงการฝึกศึกษานิเทศ (กรุงเทพมหานคร : เจริญวิทยการพิมพ์, 2521), หน้า 51 - 60.

2. อาจารย์นิเทศก์ควรไปนิเทศให้ตรงตามเวลาที่นัดหมาย
3. ในกรณีเกิดการสอนนอกห้องควรหาโอกาสได้พบปะคุยกับครูที่เลี้ยง ครูใหญ่ เพื่อจะได้ทราบเรื่องราว และปัญหาของนักศึกษาฝึกสอน หรือหาทางที่จะช่วยเหลือให้การปรับปรุงการสอนของนักศึกษาฝึกสอน
4. อาจารย์นิเทศก์ควรหาโอกาสประชุมกับนักศึกษาฝึกสอนในโรงเรียนที่ไปนิเทศ การสอน เพื่อเสนอแนวทางในการแก้ปัญหาต่าง ๆ
5. อาจารย์นิเทศก์ควรใช้เทคนิค และวิธีการนิเทศที่จะทำให้นักศึกษาฝึกสอน เกิดความรู้สึกละอายใจ และเกิดเจตคติที่ดีต่อการฝึกสอน
6. การนิเทศของอาจารย์นิเทศก์ ควรเป็นไปในลักษณะที่เป็นการให้คำปรึกษา เพื่อให้ นักศึกษาเกิดความอบอุ่น และเกิดความมั่นใจในตัวเองในการปฏิบัติการสอน
7. อาจารย์นิเทศก์จะต้องวัดให้มีการสัมมนาในระหว่างการฝึกสอนโดยจัดทำเป็นกลุ่มโรงเรียนฝึกสอน หรือกลุ่มสายการนิเทศ¹

ในมุมมองนักศึกษาฝึกสอน วิทยาลัยครูนครราชสีมา ได้เสนอบทบาทหน้าที่ของ อาจารย์นิเทศก์ในการนิเทศการฝึกสอน พอสรุปได้ว่า

1. ประณมนิเทศ เพื่อเตรียมตัวนักศึกษาฝึกสอนก่อนออกไปปฏิบัติการสอน
2. การสร้างความสัมพันธ์กับนักศึกษาฝึกสอนในทางที่จะทำให้ นักศึกษา เกิด ความรู้สึกได้ว่า อาจารย์นิเทศก์คือ ผู้ให้คำปรึกษาหรือมากกว่าผู้ให้คำวิพากษ์วิจารณ์
3. จะต้องพยายามทำความเข้าใจกับนักศึกษา และแนะนำให้คำปรึกษาเป็นราย บุคคล
4. ควรแนะนำข้อบกพร่องและ วิธีปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติงานของนักศึกษา ฝึกสอน หลังจากได้สังเกตและตรวจผลงานทำงานแต่ละครั้งแล้ว

¹วิทยาลัยครูเทพสตรี, แนวการนิเทศการสอน (สมุทร : วิทยาลัยครู เทพสตรี, 2515), หน้า 6 - 7.

5. การจะปรึกษาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับอาจารย์นิเทศก์คนอื่น ๆ ที่ไปคูนักศึกษาในโรงเรียนที่ต่างกัน

6. ทำการวัดผลและประเมินผลการฝึกสอนของนักศึกษาฝึกสอน¹

สำหรับวิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช ได้ให้คำแนะนำในการนิเทศการฝึกสอนไว้ว่า

1. ส่งผลการสอนของนักศึกษาโดยทั่วถึง ข้อเสนอแนะใด ๆ ที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนให้เขียนไว้ในบันทึกการสอนเพื่อส่งแก่คณาจารย์แต่ละครั้ง
2. แนะนำทักษะของความเป็นครูให้แจ่มแจ้ง เพื่อให้ นักศึกษาได้ทราบก่อนที่จะสอนหรือหลังการสอน เช่น ทักษะการตั้งคำถาม ทักษะการสร้างความสนใจ ฯลฯ
3. ตรวจสอบที่ผลการสอนของนักศึกษาฝึกสอนให้คำแนะนำช่วยเหลือ
4. แนะนำวิธีทำอุปกรณ์การสอนให้เหมาะสมกับบทเรียนที่จะสอน
5. สาธิตหรืออธิบายกระบวนการสอนต่าง ๆ²

เฉีย วีระฉายา ได้เสนอกลวิธีในการนิเทศการสอนสำหรับอาจารย์นิเทศก์ซึ่งแยกออกเป็น 2 รูปแบบ คือ การนิเทศเป็นรายบุคคล และการนิเทศเป็นกลุ่ม

การนิเทศเป็นรายบุคคล- ประกอบด้วย

1. การใช้วิธีการวิเคราะห์พฤติกรรมการสอนของ ฟลอนเดอร์ส(Flanders) เป็นวิธีที่จะใช้กับการดูการสอนในชั้นเรียน ขณะนักศึกษากำลังสอนอยู่เป็นการวิเคราะห์

¹วิทยาลัยครูนครราชสีมา, คู่มือนักศึกษาฝึกสอน (ม.บ.ท.,ม.ป.ป.), หน้า 10 - 11.

²วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช, คู่มือนักศึกษาฝึกสอน (นครศรีธรรมราช : โรงพิมพ์ ช.พัฒนา, 2520), หน้า 31.

การสอนที่สามารถจะแสดงออกมาให้ผู้สอนได้รู้จักตัวเองเป็นปริมาณตัวเลขที่แน่นอน โดยการกำหนดพฤติกรรมการทางวาระระหว่างครูและนักเรียนในขณะที่สอน

2. การสังเกตเป็นช่วงเวลา คือ การสังเกตการสอนในห้องเรียนเหมือนกับระบบของ แฟลนเดอร์ส (Flanders) ต่างกันที่วิธีการที่ใช้กับพฤติกรรมที่ไม่ใช่วาระ เช่น การแสดงท่าทางประกอบการอธิบาย การยิ้มแย้มของใบหน้า ฯลฯ

3. การวิเคราะห์สถานการณ์ เป็นกลวิธีที่ใช้หลังจากอาจารย์นิเทศก์ได้วิเคราะห์พฤติกรรมทางวาระและพฤติกรรมที่ไม่ใช่วาระแล้ว เป็นวิธีที่จะให้นักศึกษาฝึกสอนวิเคราะห์ตัวเองหลังจากฝึกหัดสอนวิชาใดวิชาหนึ่งไปแล้ว การวิเคราะห์สถานการณ์จะช่วยให้นักศึกษาฝึกสอนสามารถวิเคราะห์หรือแยกแยะบทเรียนภายหลังการสอนว่ามีอะไรดี อะไรไม่ดี และเป็นเพราะอะไร

4. การพบปะเป็นรายบุคคล เป็นกลวิธีนิเทศที่สำคัญอีกประการหนึ่งโดยทั่วไปแล้ว เรามักจะพบปะกับนักศึกษาเป็นกลุ่ม ไม่ค่อยจะนิยมการพบปะเป็นรายบุคคลจะพบปะเป็นกลุ่มในรูปของการสัมมนา การพบปะเป็นรายบุคคลจะช่วยให้นักศึกษาได้พิจารณาการค้นคว้าวิจัยเป็นรายบุคคล ทั้งนี้เพราะนักศึกษานี้แต่ละคนมีความแตกต่างกันออกไป

5. การใช้เรื่องบันทึกภาพหรือบันทึกเสียง เป็นวิธีที่ดีที่สุดถ้าสามารถจะทำได้ เพราะนักศึกษาสามารถนำมาเปิดดูหรือเปิดฟัง ทำให้เห็นข้อที่อ่อนด้อยของใจชัดเจน วิธีนี้ยังใช้กันน้อย เพราะต้องใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ที่มีราคาแพงมาก

6. การช่วยเหลือกันและกันของนักศึกษาฝึกสอน วิธีการเช่นนี้จะบังเกิดผลดีเมื่อนักศึกษาทั้งสองมีความสามารถเท่าเทียมกัน ต่างมีความตั้งใจและคำนึงถึงความรู้สึกของกันและกัน

7. การประเมินผลตนเอง เป็นงานที่ยากมากในเรื่องการประเมินผลงานของตนเอง บางคนมีความเห็นว่าเป็นไปไม่ได้ในเรื่องที่จะให้ตนประเมินผลงานของตนเองที่ดี ซึ่งได้แก่

7.1 สอบถามความเห็นของนักเรียนโดยใช้คำถามเปิดให้เติมคำในช่องว่างโดยนักเรียนไม่ต้องลงชื่อ มีขณะนักเรียนเป็นคนไปรวบรวมคำตอบเหล่านั้นส่งครู โดยครูจะไม่ได้เห็นคำตอบของนักเรียนเลย

7.2 วิเคราะห์ผลการสอบเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยพิจารณาจากจุดมุ่งหมายของการสอนเรื่องนั้นเป็นเกณฑ์

7.3 บันทึกการทำงานของผู้ประจำวัน และวิเคราะห์วิธีการที่ไว้ใจอยู่นั้น

7.4 บันทึกกิจกรรมของชั้นเรียนในวันที่กำหนดในวันหนึ่งหรือในหน่วยงานหนึ่ง ๆ แล้วนำมาวิเคราะห์และพิจารณาวิธีการตอบสนองที่ได้รับ

การนิเทศเป็นกลุ่มประกอบด้วย

1. การสัมมนา การสัมมนาจะทำให้ได้แนวคิดใหม่ ๆ และสามารถนำไปสอนในห้องเรียนได้อีกด้วย

2. การสาธิตการสอน จะทำให้นักศึกษารู้แบบอย่างที่ดี หรือแนวคิดที่ดีไปใช้สอนในห้องเรียน การสาธิตการสอนที่ถือถือการมีการเตรียมการอย่างรอบคอบและมีความมุ่งหมายอย่างแน่นอนให้โอกาสแก่นักศึกษาฝึกสอนได้เห็นวิธีสอนใหม่ ๆ

3. การหาไปศึกษานอกสถานที่ เป็นการเรียนรู้จากสภาพการณ์ที่เป็นจริงเป็นประสบการณ์ตรง ซึ่งเป็นสิ่งที่มีคุณค่าแก่นักศึกษาฝึกสอนเป็นอย่างมาก

4. การจัดป้ายนิเทศและหนังสือคู่มือฝึกสอน จุดมุ่งหมายก็เพื่อให้ทุกคนคุ้นเคยกับระเบียบวิธีการของการฝึกสอน คุ้นเคยกับแผนงานโครงการใหม่ ๆ วิธีสอนและอุปกรณ์ใหม่ ๆ ส่งเสริมความคิดริเริ่ม¹

ความสามารถทางด้านการนิเทศการฝึกสอน นับเป็นหัวใจที่สำคัญยิ่งในการปฏิบัติการของอาจารย์นิเทศก์ การนิเทศการฝึกสอน จะเป็นเครื่องมือให้เห็นถึงความมีสมรรถภาพของอาจารย์นิเทศก์ อันจะเป็นผลนำไปสู่ความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการฝึกสอนของ

¹เจษฎ์ วีระฉายา, การฝึกสอนและการนิเทศการสอน (ม.ป.ท., ม.ป.ป.), หน้า 84 - 92.

สถาบันฝึกหัดครูทั้งหลาย ความคิดเห็นและแนวปฏิบัติของนักการศึกษาที่ผู้วิจัยได้เสนอทั้งหมดนี้ จะเป็นเครื่องชี้นำให้อาจารย์นิเทศก์ได้สร้างเสริมความสามารถในก้านนี้โดยการศึกษา กันกว่า ปฏิบัติให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และมีประสบการณ์อย่างพอเพียงที่จะทำการนิเทศการฝึกสอนดำเนินไปด้วยดี

เมื่อกล่าวโดยสรุปแล้ว อาจารย์นิเทศก์ควรมีความสามารถทางก้านการนิเทศการฝึกสอนดังต่อไปนี้

1. ความสามารถในการเตรียมการ และวางแผนงานการฝึกสอน

1.1 ความสามารถในการเตรียมนักศึกษาฝึกสอนดังต่อไปนี้

1.1.1 ให้มีบุคลิกภาพ สมรรถภาพที่ดีก่อนไปทำการฝึกสอน

1.1.2 ให้ทราบถึงระบบบริหาร บทบาทของบุคลากร ของโรงเรียนที่จะไปทำการฝึกสอน

1.1.3 ให้ทราบถึงปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอนล่วงหน้า

1.2 ความสามารถในการวางแผนงานเกี่ยวกับโครงการฝึกสอนร่วมกับโรงเรียนที่จะส่งนักศึกษาออกไปฝึกสอนเพื่อความเข้าใจตรงกันในการปฏิบัติงาน

1.3 ความสามารถในการจัดประชุมและประชุมพิเศษ นักศึกษาฝึกสอนก่อนออกทำการฝึกสอน เพื่อให้ทราบถึงบทบาท ภาระหน้าที่ความรับผิดชอบ วิชา ของนักศึกษาฝึกสอนระหว่างฝึกสอน

2. ความสามารถในการใช้เทคนิคต่าง ๆ ในการนิเทศการฝึกสอน

2.1 ความสามารถในการสังเกตการสอน เพื่อสังเกตการทำงานและการสอนของนักศึกษาฝึกสอน โดยไม่เกร็งมือและวิธีการต่าง ๆ เช่น การใช้วิธีการวิเคราะห์พฤติกรรมทางวาจาของฟเลอนเดอร์ส (Flanders) การสังเกตเป็นช่วงเวลา ฯลฯ

- 2.2 ความสามารถในการซาบซึ้งการสอน เพื่อให้นักศึกษาฝึกสอนได้มีความรู้ ความเข้าใจ และเพื่อเป็นการปรับปรุงตนเองให้ดียิ่งขึ้น
- 2.3 ความสามารถในการจัดการอบรม สัมมนาการฝึกสอน เพื่อให้ นักศึกษาฝึกสอนได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่ได้รับระหว่างการฝึกสอน เสนอปัญหาและร่วมกันแก้ไข เสนอแนะแนวทางในการปฏิบัตินอก จากนี้ยังอาจจัดการอบรม สัมมนาในเรื่องต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ ในการฝึกสอน
- 2.4 ความสามารถในการจัดนิทรรศการ ซึ่งอาจจะเกี่ยวข้องกับเนื้อหา วิชาที่นักศึกษาฝึกสอน หรืออาจเป็นเรื่องเกี่ยวกับแหล่งความรู้แหล่ง สื่อการ เรียนการสอน ฯลฯ
- 2.5 ความสามารถในการจัดป้ายนิเทศ เพื่อแนะนำความรู้ในเรื่องที่ เป็นประโยชน์แก่นักศึกษาฝึกสอน
- 2.6 ความสามารถในการพานักศึกษาฝึกสอนไปศึกษานอกสถานที่เพื่อเป็น การเรียนรู้จากสภาพการณ์ที่เป็นจริง
- 2.7 ความสามารถในการใช้นวัตกรรมใหม่ ๆ ทางการศึกษา เช่น ขบวนการกลุ่ม แบบเรียนสำเร็จรูป การใช้เพื่อนนักเรียนช่วยสอน บทบาทสมมุติ สถานการณ์จำลอง เป็นต้น พร้อมทั้งเสนอแนะให้ นักศึกษาฝึกสอนได้ใช้
- 2.8 ความสามารถในการใช้วัสดุทัศนอุปกรณ์ เพื่อให้คำแนะนำเกี่ยวกับ การสอน แนะนำแหล่งความรู้ หรือเพื่อเสนอแนะข้อบกพร่องในค่าน การสอนของนักศึกษาฝึกสอน
- 2.9 ความสามารถในการศึกษานักศึกษาฝึกสอนเป็นรายบุคคลให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ
- 2.10 ความสามารถในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษา ฝึกสอนได้เจริญก้าวหน้าในวิชาชีพครู

- 2.11 ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีการนิเทศการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ
ในการนิเทศการฝึกสอนได้เป็นอย่างดี
- 2.12 ความสามารถในการใช้วิธีการนิเทศการฝึกสอนด้วยเทคโนโลยีและสื่อบริติญา
- 2.13 ความสามารถในการใช้แรงจูงใจ การเสริมแรงแก่นักศึกษาฝึกสอน
3. ความสามารถในการแนะนำช่วยเหลือแก่นักศึกษาฝึกสอนและครู-อาจารย์นิเทศก์
ฝ่ายโรงเรียน
- 3.1 ความสามารถในการให้คำปรึกษาให้คำแนะนำ และแก้ปัญหาเกี่ยวกับการ
การเรียนการสอน แก่นักศึกษาฝึกสอน ครู-อาจารย์นิเทศก์ฝ่าย
โรงเรียน
- 3.2 ความสามารถในการให้คำแนะนำแก่นักศึกษาฝึกสอนในกิจกรรมบาง
อย่าง เช่น การให้คำแนะนำการสอน การจัดห้องเรียน การวัดผล
การศึกษาค้นคว้าเป็นรายบุคคล ฯลฯ
- 3.3 ความสามารถในการช่วยเหลือ แนะนำแหล่งความรู้ที่จะค้นคว้าแนะนำ
วิธีสอน คู่มือการสอนให้แก่ นักศึกษาฝึกสอน
- 3.4 ความสามารถในการช่วยเหลือ นักศึกษาฝึกสอน โดยการจัดหาเอกสาร
ตำรา ช่างสาร วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ
- 3.5 ความสามารถในการจัดหาวิทยากรผู้มีความชำนาญมาให้ความรู้ที่เป็น
ประโยชน์แก่นักศึกษาฝึกสอน เช่น การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
การสาธิตการสอน ฯลฯ
- 3.6 ความสามารถในการแนะนำทักษะต่าง ๆ ในการสอนให้แก่ นักศึกษา
ฝึกสอน
- 3.7 ความสามารถในการรวบรวมบันทึกการสอนของนักศึกษาฝึกสอนพร้อมทั้ง
ให้คำแนะนำช่วยเหลือ
- 3.8 ความสามารถในการช่วยเหลือให้ครู-อาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียน
ได้พัฒนาความสามารถในการนิเทศนักศึกษาฝึกสอน การประเมินผล
ตลอดจนเป็นที่ปรึกษาและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น

3.9 ความสามารถในการช่วยเหลือนักศึกษาฝึกสอนวิเคราะห์การสอน

3.10 ความสามารถในการสนับสนุนให้นักศึกษาฝึกสอนได้ประเมินผลตนเอง และให้การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

4. ความสามารถในการประเมินผลการฝึกสอนของนักศึกษาฝึกสอน

ค. ความสามารถในการบริหารงานฝึกสอน

อาจารย์นิเทศก์นอกเหนือจากมีหน้าที่ในการนิเทศการสอนแล้ว ยังมีหน้าที่อื่น ๆ ที่จะต้องปฏิบัติอีกด้วย หน้าที่ต่าง ๆ เหล่านี้แต่ละวิทยาสถกจะเป็นผู้กำหนดขึ้น ซึ่งหน้าที่ส่วนใหญ่จะมีลักษณะที่เป็นไปในทำนองเดียวกัน ทั้งนี้การกำหนดหน้าที่ต่าง ๆ เติมขึ้นก็เพื่อช่วยสนับสนุนงานการฝึกสอนของวิทยาสถกให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในการฝึกสอนของนักศึกษาฝึกสอน และการนิเทศการสอนของอาจารย์นิเทศก์หน้าที่ต่าง ๆ พอประมวลได้ดังนี้

วิทยาสถกอุตรธานี ได้กำหนดหน้าที่ของอาจารย์นิเทศก์ออกเป็น 2 ลักษณะคือ หน้าที่ทั่วไป และหน้าที่นิเทศการสอน ในส่วนที่เป็นหน้าที่ทั่วไปนั้น อาจารย์นิเทศก์จะต้องปฏิบัติดังนี้

1. ติดต่อประสานงานกับโรงเรียนฝึกสอน วิทยาสถก และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการจัดส่งนักศึกษาฝึกสอนไปปฏิบัติงาน

2. เป็นผู้ประสานงานกับนักศึกษาฝึกสอน ครูพี่เลี้ยง ครูใหญ่ อาจารย์ใน วิทยาสถกและบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

3. อำนวยความสะดวกในการเดินทางไปประจำหน่วย และระดับของนักศึกษา ฝึกสอน

4. จัดทำเอกสารคู่มือ และวารสารที่เกี่ยวกับการฝึกสอน

5. จัดสวัสดิการให้แก่นักศึกษาฝึกสอน เช่น

5.1 การเงิน งบประมาณและวัสดุ

5.2 ยารักษาโรค และการรักษาพยาบาล

5.3 ที่รักและเครื่องใช้

6. เป็นที่ปรึกษาของนักศึกษาฝึกสอน

7. ควบคุมดูแลวัสดุครุภัณฑ์ที่ใช้ในหน่วยฝึกสอน

8. สำรวจ สืบหา ทักเสาะ ขยาย และยุบหน่วยฝึกสอน

9. ควบคุมความประพฤติ คุณผลความทุกข์สุข และความมั่นคงภัยให้แก่นักศึกษา

ฝึกสอน

10. แนะนำนักศึกษาฝึกสอนเกี่ยวกับงานบริการชุมชน

11. ศึกษารวบรวม สถิติ ข้อมูลและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสภาพการศึกษาในท้องถิ่นแก่คณะอาจารย์ในวิทยาลัยครู และผู้เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน

12. ให้ความร่วมมือช่วยเหลือแก่คณะกรรมการ การศึกษาของโรงเรียนในการปรับปรุงโรงเรียนแนวหน้าท้องถิ่น¹

วิทยาลัยครูนครสวรรค์ ได้กำหนดหน้าที่ของอาจารย์นิเทศก์ออกเป็น 2 ลักษณะ เช่นเดียวกัน คือ หน้าที่ของอาจารย์นิเทศก์นั้นเกี่ยวกับงานทั่วไป และหน้าที่เกี่ยวกับการนิเทศการสอน หน้าที่ในงานทั่วไป ได้แก่

1. สืบค้นประสานงานกับครูผู้เลี้ยง ครัวใหญ่ และบุคคลที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องรับผิดชอบดำเนินงานในโรงเรียนฝึกสอน

2. ควบคุมดูแลนักเรียนฝึกสอนในค่าน ความประพฤติและระเบียบปฏิบัติต่าง ๆ

¹วิทยาลัยครูอุตรธานี, คู่มือฝึกสอน (อุตรธานี : โรงพิมพ์อักษรศิลป์), ม.ป.ป., หน้า 51 - 52.

3. จัดทำเอกสาร สถิติ และรายงานต่าง ๆ ด้านการฝึกสอน
4. รับจดหมาย หมายติ ไปส่งตามหน่วยฝึกสอน
5. ความคุมการจ่ายเงิน การซื้อสิ่งของเครื่องใช้ ในหน่วยฝึกสอน
6. ส่งงานมอบหมายงานประจำวันให้แก่ นักเรียนฝึกสอนตามหน่วย
7. จัดสวัสดิการให้แก่ นักเรียนฝึกสอน
8. เป็นที่ปรึกษาของนักเรียนฝึกสอน
9. จัดการปฐมนิเทศ เพื่อเตรียมตัวนักศึกษาฝึกสอนก่อนออกไปปฏิบัติงาน¹

จากเอกสารการสัมมนาอาจารย์พิเศษที่ ๒ วิทยาลัยครูลำปาง เมื่อ พ.ศ. 2517 ในที่สัมมนาได้ตกลงแบ่งหน้าที่ของอาจารย์พิเศษออกเป็น 2 ส่วน เช่นเดียวกันในส่วนที่เป็นหน้าที่ โดยทั่วไปนั้นสรุปได้ว่า อาจารย์พิเศษควรทำหน้าที่เกี่ยวข้องประสานงานกับหน่วยงานและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง จัดทำเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับเรื่องของการฝึกสอน การจัดสวัสดิการให้แก่ นักศึกษาฝึกสอน ตลอดจนการ ประชาสัมพันธ์ให้อาจารย์ในวิทยาลัยครูและนี้เกี่ยวข้องได้ทราบเกี่ยวกับสถิติรวมทั้งข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับสภาพการศึกษาในท้องถิ่น²

สำหรับวิทยาลัยครูนครปฐม ได้เสนอหน้าที่ทั่วไปของอาจารย์พิเศษเพิ่มเติมไว้ว่า อาจารย์พิเศษควรมีหน้าที่วิจารณ์งานวิชาของนักศึกษาออกฝึกสอนโดยปรึกษากับทางแผนก

¹วิทยาลัยครูนครสวรรค์, คู่มือการฝึกสอน (นครสวรรค์ : แสงศิลป์การพิมพ์, 2516), หน้า 2.

²วิทยาลัยครูลำปาง, เอกสารการสัมมนาอาจารย์พิเศษโครงการฝึกศึกษ
บัณฑิต (เอกสารอัครสำเนาเขียนเต็ม, 2517), หน้า 49 - 50.

ทะเลียน และรองอธิการฝ่ายวิชาการ และทำหน้าที่ประสานสัมพันธ์ เกี่ยวกับการฝึกสอนให้ผู้ที่เกี่ยวข้องและสนใจได้ทราบความเคลื่อนไหวในกิจกรรมการฝึกสอนทั่ว ๆ ไป ¹

ยีน เอส.แมกเกรียร์ (Gene S. McCreery) ได้เสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของอาจารย์นิเทศก์ที่พึงปฏิบัติ อันจะเป็นสิ่งช่วยให้การฝึกสอนและการนิเทศการฝึกสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นดังนี้ คือ

1. อาจารย์นิเทศก์เป็นผู้นำในการจัดประชุมสัมมนา ระหว่างสถาบันฝึกหัดครูใหญ่ ครูที่เลี้ยง และนักศึกษาฝึกสอน
2. อาจารย์นิเทศก์เป็นผู้กำเนิกรวม เพื่อก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคลฝ่ายต่าง ๆ ในการฝึกสอน
3. อาจารย์นิเทศก์เป็นผู้ที่ให้ข้อมูลที่ เป็นประโยชน์และที่จำเป็น เกี่ยวกับบุคคลิกภาพและประสบการณ์ที่นักศึกษาได้รับมาจากสถาบันแก่ครูที่เลี้ยง
4. อาจารย์นิเทศก์อาจช่วยนักศึกษาในการ เตรียมการสอนและอาจช่วยจัดหาวัสดุอุปกรณ์การสอนให้ด้วย
5. อาจารย์นิเทศก์อาจให้คำแนะนำแก่ครูที่เลี้ยงในเรื่องที่ เห็นว่ามีความจำเป็น และมีประโยชน์ในการสร้างประสบการณ์ให้แก่นักศึกษาฝึกสอน
6. อาจารย์นิเทศก์เป็นผู้พิจารณาประเมินผลการฝึกสอนของนักศึกษาฝึกสอน ²

เอ็ดการ์ เอ็ม.แทนูเธอร์ (Edgar M. Tanruther) ได้กล่าวถึงหน้าที่ของอาจารย์นิเทศก์ไว้ว่า อาจารย์นิเทศก์มีหน้าที่ที่ควรจะต้องทำดังนี้

¹บุญช่วย ความโต, คู่มือการฝึกสอนวิทยาลัยครูนครปฐม (เอกสารอัครสำเนา เบ็บบเล่ม, 2521), หน้า 11 - 12.

²Gene S. McCreery, Handbook for Student Teaching (Bangkok : Thai American Audio - Visual Service, 1965), pp. 26 - 27.

1. อาจารย์นิเทศก์มีหน้าที่ที่จะ ก่อตั้งศึกษานักศึกษาในความรับผิดชอบของแต่ละคน เพื่อทราบรายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับตัวนักศึกษาฝึกสอน
2. อาจารย์นิเทศก์มีหน้าที่ช่วยเหลือในการประชุมนิเทศนักศึกษาฝึกสอนและครูพี่เลี้ยงให้เข้าใจความมุ่งหมายและการดำเนินงานฝึกสอน
3. อาจารย์นิเทศก์จะต้องเข้าใจโครงการต่าง ๆ ของโรงเรียนและก่อสร้าง ความรู้สึกคุ้นเคยกับครูในโรงเรียนฝึกสอนที่ตนไปปฏิบัติงาน
4. อาจารย์นิเทศก์มีหน้าที่ให้การปรึกษาหารือกับนักศึกษาเป็นรายบุคคล จัดการ สัมมนาและจัดประชุมร่วมระหว่างครูพี่เลี้ยงและนักศึกษาฝึกสอน
5. อาจารย์นิเทศก์มีหน้าที่นิเทศการสอนของนักศึกษาฝึกสอนในความรับผิดชอบ โดยการสังเกตการสอนและให้คำปรึกษาหารือให้มากพอที่จะทำให้ นักศึกษาฝึกสอนได้เจริญ ก้าวหน้าในวิชาชีพครูได้
6. อาจารย์นิเทศก์มีหน้าที่สนับสนุนให้นักศึกษาฝึกสอนได้ประเมินผลตนเองและ ช่วยให้เห็นจุดเด่นและจุดอ่อนที่มีผลต่อความสำเร็จของการสอน
7. ช่วยเหลือครูพี่เลี้ยงในการ ช่วยให้นักศึกษาฝึกสอนได้รับประสบการณ์จาก แนวทางการปฏิบัติและทฤษฎีทางการศึกษา
8. อาจารย์นิเทศก์มีหน้าที่ให้ความช่วยเหลือผู้ที่มีปัญหาด้านการสอนหรือมีความ สนใจพิเศษโดยเป็นผู้ให้ความรู้ หรือคำแนะนำอย่างเต็มใจเมื่อได้รับการ ขอร้อง
9. อาจารย์นิเทศก์มีหน้าที่ทำให้บุคลากรต่าง ๆ ในโครงการฝึกสอนมีทัศนคติ อันดีต่อการสนับสนุนและช่วยเหลือซึ่งกันและกันและเห็นพ้อง
10. อาจารย์นิเทศก์มีหน้าที่ทำให้การ ฝึกสอนซึ่งเป็นวิธีการแห่งปัญญาอันมีการ ศึกษา กันกว้าง การประเมินผล การศึกษา และการปฏิบัติ ออกมาเป็นประสบการณ์ ตรง ซึ่งเหมาะกับผู้ที่จะได้รับประสบการณ์เหล่านั้นเป็นครั้งแรก

11. อาจารย์นิเทศก์มีหน้าที่ให้ความร่วมมือและช่วยหาผู้นำให้องค์การทางวิชาชีพต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับโครงการฝึกสอน¹

ส่วนคิโวก์ เค.เคอร์ติส (Dwight K. Curtis) ได้กล่าวถึงบทบาทของอาจารย์นิเทศก์การฝึกสอนไว้ว่า การจะมีบทบาทหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. จัดประชุมผู้บริหาร อาจารย์นิเทศก์ อาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียน ก่อนที่จะส่งนักศึกษาออกทำการฝึกสอน เพื่อทำความเข้าใจถึงลักษณะและความมุ่งหมายของโครงการฝึกสอน
2. ให้ความร่วมมือหรือช่วยเหลือครูที่จะมาทำหน้าที่เป็นครูพี่เลี้ยงและช่วยมอบหมายงานต่าง ๆ ให้แก่ศึกษานิเทศก์ปฏิบัติ
3. จัดให้มีการประชุมสัมมนา ปฐมนิเทศนักศึกษาที่จะออกฝึกสอนให้ทราบเกี่ยวกับบทบาท ภาระหน้าที่ และความรับผิดชอบของนักศึกษานิเทศก์สอนในระหว่างการฝึกสอน
4. เป็นศูนย์กลางกระตุ้นให้มีการร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดระหว่างอาจารย์ที่ทำหน้าที่ทางด้านการศึกษาให้วิธีก้าวหน้า และผู้กำกับงานการฝึกสอน โดยมีนักศึกษานิเทศก์เป็นศูนย์กลาง
5. ร่วมกับนักศึกษานิเทศก์สอนทำการทบทวนความรู้ และความรู้รับผิดชอบของโรงเรียนฝึกสอน เพื่อให้ศึกษานิเทศก์สอนได้ทราบ
6. ออกเยี่ยมนักศึกษานิเทศก์สอน สังเกตการสอน ประชุมร่วมกับครูพี่เลี้ยงและนักศึกษานิเทศก์สอนให้มากที่สุดเพื่อที่จะตรวจสอบความก้าวหน้าของนักศึกษานิเทศก์สอนได้
7. จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้นักศึกษานิเทศก์สนใจวิธีก้าวหน้าในวิชาชีพครู

¹Edgar M. Tanruther, Student Teaching Guide for Elementary Student Teachers and Supervising Teacher (Indiana : Indiana University, Tere Haute, Press, 1970), pp. 27 - 28.

8. เป็นผู้แนะนำแหล่ง วัสดุอุปกรณ์และวรรณกรรมที่เกี่ยวกับอาชีพครูให้แก่ครูที่
เลี้ยงและนักศึกษานอกสอน

9. ช่วยเหลือและร่วมมือกับครูที่เลี้ยงในการประเมินผลนักศึกษานอกสอน

10. วางแผนจัดกิจกรรมสำหรับครูประจำการให้ครูที่เลี้ยง ครูใหญ่และบุคลากร
จากวิทยาลัยครูได้ปฏิบัติร่วมกับโครงการฝึกสอน

11. ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาของโรงเรียนฝึกสอนเมื่อได้รับการขอร้อง

12. ทำการศึกษานักศึกษาฝึกสอนเป็นรายบุคคล เพื่อให้ทราบทั้งด้านข้อมูลส่วน
ตัวและด้านพื้นฐานความรู้ทางด้านวิชาชีพครู

13. มีหน้าที่ช่วยให้ครูในโรงเรียนฝึกสอนได้พัฒนาความสามารถในการนิเทศ
นักศึกษานอกสอน ¹

จากหน้าที่และภาระดำเนินงานของอาจารย์นิเทศดังกล่าว พอสรุปได้ว่า
อาจารย์นิเทศควรต้องมีความสามารถในการบริหารงานฝึกสอนและการบริการดังต่อไปนี้

1. ความสามารถที่จะเข้าใจโครงการต่าง ๆ ของโรงเรียนและสร้างความ
คุ้นเคยกับครูในโรงเรียนฝึกสอนที่ตนไปปฏิบัติงาน

2. ความสามารถในการดำเนินงานเพื่อก่อให้เกิดความสัมพันธ์ ความเข้าใจ
อันดีต่อกัน ระหว่างบุคคลฝ่ายต่าง ๆ ในการฝึกสอน

3. ความสามารถในการเสาะแสวงหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการฝึกสอน
พยายามหาวิธีที่จะแก้ไข ปรับปรุงให้ดีขึ้นเสมอ

¹Dwight K. Curtis, et.al., Achieving Quality in Off-Campus
Professional Laboratory Experiences (Iowa : Iowa Teacher College
Press, 1968), pp. 29 - 30.

4. ความสามารถในการดูแล นักศึกษาฝึกสอนในการปฏิบัติงานและในการประพฤติตนให้เป็นไปในทางที่ถูกต้อง
5. ความสามารถในการใช้เทคนิค วิธีการต่าง ๆ ในชั้นที่จะทำให้บุคลากรต่าง ๆ ในโครงการฝึกสอนมีทัศนคติอันดี และให้การสนับสนุนช่วยเหลือโครงการฝึกสอนของวิทยาลัย
6. ความสามารถในการติดต่อประสานงานระหว่างโรงเรียนหน่วยฝึกสอนกับวิทยาลัยครูในเรื่องต่าง ๆ
7. ความสามารถในการสำรวจ ศึกษา ทักเฝ้าถ้อย และยุบหน่วยฝึกสอน
8. ความสามารถในการให้ความช่วยเหลือ ร่วมมือกับทางโรงเรียนในการปรับปรุงโรงเรียนและการพัฒนาท้องถิ่น
9. ความสามารถในการประชาสัมพันธ์และการให้ข่าวสาร ความเคลื่อนไหวของการฝึกสอนแก่ทางโรงเรียนผู้ที่เกี่ยวข้องสนใจและทางวิทยาลัย
10. ความสามารถในการแนะนำนักศึกษาฝึกสอนเกี่ยวกับงานบริการ ชุมชน
11. ความสามารถในการ เป็นผู้นำจัดประชุมสัมมนา ระหว่างสถาบันฝึกหัดครูครู-อาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียน และนักศึกษาฝึกสอนเกี่ยวกับการฝึกสอน
12. ความสามารถในการ ให้ข้อมูลที่เห็นประโยชน์และที่จำเป็น เกี่ยวกับบุคลิกภาพและประสบการณ์ที่นักศึกษาได้รับจากสถาบันให้แก่ครู-อาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียน
13. ความสามารถในการ เป็นที่ปรึกษาของโรงเรียนฝึกสอน เมื่อได้รับการขอร้อง
14. ความสามารถในการ จัดสวัสดิการ บริการ ในบ้านต่าง ๆ แก่นักศึกษาฝึกสอนและทางโรงเรียนหน่วยฝึกสอน
15. ความสามารถในการ จัดทำเอกสาร วารสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการฝึกสอนและการนิเทศการฝึกสอน
16. ความสามารถในการ ศึกษา รวบรวมสถิติข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการฝึกสอน

ง. ความสามารถในการใช้มนุษยสัมพันธ์ในการปฏิบัติงาน

เป็นที่ทราบกันอยู่แล้วว่า การทำงานร่วมกันของคนหมู่มากหรือของบุคคลใดก็ตามจะประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับเครื่องมือหรือสื่อสำคัญประการหนึ่งซึ่งบุคคลไปปฏิบัติต่อกัน เครื่องมือหรือสื่อสำคัญดังกล่าวนี้คือ ความมีมนุษยสัมพันธ์ เพราะมนุษยสัมพันธ์จะสอนให้เรารู้จักเรียนรู้จิตใจของผู้อื่นร่วมงานและเข้าใจปรับปรุงตัวเราเองให้เหมาะสมได้

อาจารย์นิเทศก์เป็นบุคคลที่จะต้องทำงานร่วมกับบุคคลหลายฝ่าย เช่น อาจารย์ใหญ่หรือครูใหญ่ ลูก นักศึกษาฝึกสอน นักเรียน ตลอดจนเพื่อนอาจารย์นิเทศก์เอง ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่อาจารย์นิเทศก์จะต้องเป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เพื่อให้งานในด้านการฝึกสอน การนิเทศการฝึกสอนประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางเอาไว้

ความสามารถทางด้านมนุษยสัมพันธ์มีความสำคัญต่องานด้านนิเทศการสอนเป็นอย่างยิ่ง วิจิตร วรคุมบางกูร ได้ชี้ให้เห็นว่า

...งานของผู้นิเทศก์ก็ช่วยประสานความกดดันความเคลื่อนไหวในลักษณะต่าง ๆ ของกลุ่มคนและบุคคลเหล่านั้นให้เข้าสู่ทิศทางสายกลางเท่าที่จะเป็นไปได้ สิ่งหนึ่งที่สำคัญที่สุดที่ผู้นิเทศก์จะต้องเอาใจใส่ก็คือ เขาถ้าสั่งงานอยู่ในสังคมแบบหนึ่งและทำงานอยู่กับคนและงานจะสำเร็จเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับความร่วมมือของทุกคนที่เขาทำงานร่วมอยู่ด้วยกันนั่นเอง มันเห็นไปไม่ได้ที่เขาจะถอยห่างออกมาจากความรับผิดชอบหน้าที่ด้วยตนเองเพียงคนเดียว¹

บริกส์ (Briggs) และจัสต์แมน (Justman) ได้ให้หลักการนิเทศการศึกษาที่สำคัญประการหนึ่ง ซึ่งถือเป็นหลักปฏิบัติสำหรับศึกษานิเทศก์โดยทั่วไปว่า "การนิเทศการศึกษา จะต้องเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมความรู้สึกร่วมกันให้แก่ครูและการสร้าง

¹ วิจิตร วรคุมบางกูร และคนอื่น ๆ , การนิเทศการศึกษา (ลพบุรี : หัดถโลกศกการพิมพ์, 2522), หน้า 6.

มนุษยสัมพันธ์อันดีในหมู่คณะ" ¹

จากการวิจัยของ บริษัท Western Electric Company พบว่าคนที่ไม่ได้เลื่อนฐานะหรือปลดออกจากงานนั้น เนื่องจากเข้ากับคนอื่นไม่ได้มากกว่าการขาดความสามารถในการทำงาน จากตัวเลขการวิจัยมีสถิติที่น่าสนใจดังนี้

- ถูกปลดออกจากรางานเพราะขาดความรู้ความสามารถ	10.00 %
- ถูกปลดออกจากรางานเพราะเข้ากับผู้อื่นไม่ได้	90.00 %
- ไม่ได้เลื่อนตำแหน่งเพราะขาดความรู้ความสามารถ	24.50 %
- ไม่ได้เลื่อนตำแหน่งเพราะเข้ากับผู้อื่นไม่ได้	75.50 %

จากสถิตินี้จะเห็นได้ว่ามนุษยสัมพันธ์เป็นเรื่องสำคัญในการทำงาน

นอกจากนี้ สันต์ ธรรมบำรุง ยังได้เน้นให้เห็นถึงความสำคัญของมนุษยสัมพันธ์ที่มีต่อผู้ให้เหตุผลและต่องานนี้เทศไว้ว่า ถ้าผู้ให้เหตุผลมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดียอมทำให้

1. เป็นที่รักใคร่มีดีอันแก่ผู้ร่วมงาน
2. ผู้ร่วมงานยอมรับการนี้เทศด้วยความเต็มใจ
3. งานบรรลุผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพ
4. ผู้ร่วมงานชอบอุปราคาจากความวิกลกั้ววล
5. ผู้ร่วมงานเชื่อถือรองก่อนงาน มีทัศนคติที่ดีต่องาน
6. ผู้ร่วมงานเห็นประโยชน์ส่วนร่วมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว
7. ผู้ร่วมงานมีขวัญในการทำงานดี ²

¹ สมัย รื่นสุข, การนิเทศการศึกษา (ลพบุรี : หัดถโลกศกการพิมพ์, 2522), หน้า 6.

² สันต์ ธรรมบำรุง, การนิเทศการศึกษา (กรุงเทพมหานคร : วรวิธิการพิมพ์), ม.ป.ป., หน้า 65 - 66.

เพื่อเน้นให้เห็นถึงความสำคัญของเรื่องนี้ คิมบอลล์ ไวล์ส (Kimball Wiles) ได้กล่าวถึงทักษะความสามารถของศึกษานิเทศก์ว่า ศึกษานิเทศก์ที่ดีจำเป็น ต้องมีทักษะพื้นฐานที่สำคัญ 5 ประการ คือ

1. ทักษะในก้านการนำ (Leadership)
2. ทักษะในก้านมนุษยสัมพันธ์ (Human Relationship)
3. ทักษะในกระบวนการหมู่พวก (Group Process)
4. ทักษะในก้านการบริหารบุคคล (Personal Administration)
5. ทักษะในก้านประเมินผล (Evaluation)¹

จะเห็นได้ว่าทักษะในก้านมนุษยสัมพันธ์เป็นหนึ่งในทักษะที่จำเป็นและสำคัญของ ศึกษานิเทศก์ ดังนั้นในฐานะที่อาจารย์นิเทศก์มีลักษณะหน้าที่การทำงานคล้ายคลึงกับศึกษา นิเทศก์ ซึ่งถือเป็นคุณสมบัติที่อาจารย์นิเทศก์พึงได้เรียนรู้ ทำความเข้าใจและแสดงออก ซึ่งความสามารถในก้านนี้กับบุคคลดังกล่าวมาแล้ว

คีท เควีส์ (Keith Davis) ได้กล่าวถึงหลักความสำคัญของมนุษยสัมพันธ์ ไว้ 4 ประการคือ

1. เคารพนับถือบุคคลอื่น (Human Dignity) เราต้องการอยากจะให้ บุคคลอื่นปฏิบัติต่อเราเช่นไร ก่อนอื่นเราจะต้องปฏิบัติ เช่นนั้นกับคนอื่นด้วย

2. ความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Differences) บุคคลย่อมมีความแตกต่างกัน การยอมรับว่าทุกคนต่างจิตต่างใจย่อมไม่เหมือนกันเป็นการ สร้างความเข้าใจคนอื่นได้ ผลสุดท้ายจะทำให้เกิดความเห็นอกเห็นใจกันให้อยู่ในข้อบก พร่องเล็ก ๆ น้อย ๆ ได้

¹Kimball Wiles, Supervision for Better Schools (Englewood Cliffs, N.J. : Prentice-Hall, Inc., 1967), pp. 13 - 18.

3. การให้ความสนใจกันและกัน (Mutual Interest)

4. แรงจูงใจ (Motivation) การร่วมแรงร่วมใจเป็นเรื่องราวในเทคนิค
ด้านการทำมากกว่าที่จะใช้อำนาจบังคับ¹

วิจิตร วรุตบางกูร และสุพิชญา วีระกุล ได้ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่อง
มนุษยสัมพันธ์กับการนิเทศว่า วิถีการทำงานของคนจะต้องเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่นอีกหลายฝ่าย
ซึ่งมีลักษณะแตกต่างกันออกไปมากมาย ทั้งในด้านความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อความต้องการ
งานนิเทศจะต้องประสานความต้องการ ความรู้สึกนึกคิดให้สมกลมกลืนสู่ทิศทางสายกลาง
ผู้นิเทศจะต้องยอมรับว่าตนทำงานร่วมกับคนกลุ่มหนึ่ง และผลงานจะเกิดขึ้นจากความร่วมมือ
ของคนในกลุ่มนั้น มากกว่าจะเป็นผลงานของผู้นิเทศเพียงคนเดียว เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์
อันดีในหมู่คณะผู้นิเทศควรจะต้องปลูกฝังพฤติกรรมต่อไปนี้ให้เกิดขึ้นแก่ตนเองและหมู่คณะ คือ

1. การช่วยให้สมาชิกได้รู้จักบุคคลอื่นในกลุ่มและช่วยเหลือให้เขาปรับตัวให้เข้า
กับสังคมได้ และสร้างความสนิทสนมคุ้นเคยกับบุคคลทุกฝ่ายในโรงเรียน การจัดโครงการ
ให้มีการพบปะสังสรรค์และร่วมงานกันอยู่เสมอ ๆ จึงเป็นกลยุทธ์สำคัญที่จะนำไปสู่บรรยากาศ
แบบประชาธิปไตยได้

2. การช่วยให้สมาชิกแต่ละคนได้รู้จักตนเอง รู้จักบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบ
ของตนเองอย่างถูกต้อง เพื่อให้เขามีความรู้สึกที่ถี่ถ้วนไว้วางใจและร่วมมือในการ
ปรับปรุงการเรียนการสอนอย่างแท้จริง

¹วินัย เกษมเศรษฐ์, "บทบาทและหน้าที่ของศึกษานิเทศก์," ประมวล
บทความการนิเทศการศึกษา ปี 2521 (กรุงเทพมหานคร : หน่วยศึกษานิเทศก์กรม
สามัญศึกษา, 2521), หน้า 111 - 112.

3. ผู้นิเทศต้องช่วยลดความกดดัน และความกังวลใจจากหมู่คณะให้มากที่สุด ผลการวิจัยได้ชี้ให้เห็นว่า ความกังวลใจมีผลเสียต่อการทำงาน หากลดต่ำลงจะทำให้ผลการทำงานมีประสิทธิภาพสูง ปัจจุบันผู้นิเทศต้องใช้ความจริงยกย่อง และให้ความไว้วางใจในความสามารถของครูมากกว่าการตำหนิติเตียน

4. ผู้นิเทศจะต้องให้ความพยายามในการสร้างมนุษยสัมพันธ์ ใช้ศิลปะและจิตวิทยาในการ เข้ากับคนได้ทุกเพศทุกวัย ทุกระดับชั้น ไม่ว่าจะสังกัดในหน่วยการศึกษาหรือนอกวงการศึกษา เพื่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติงาน

นอกจากนี้ วิจิตร วรุตบางกูร และสุพิชญา ชีระกุล ยังได้เสนอวิธีการสร้างมนุษยสัมพันธ์ในการนิเทศการศึกษา หอสรุปได้ว่า

1. ให้ความร่วมมือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ สนใจและห่วงใยในความสำเร็จของกลุ่มการร่วมมือที่แท้จริง คือการให้ผู้ร่วมงานมีโอกาสเสนอความคิดเห็น มีหน้าที่รับผิดชอบในงานของกลุ่ม และทั้งครูและผู้นิเทศจะต้องร่วมมือช่วยเหลือเกื้อกูลและกัน

2. มีกิจกรรมยามว่างหน้าคบ มีความสุภาพ อ่อนโยน หนักแน่นและอดทนต่อระเบียบวินัย และมีความพอใจที่จะรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

3. ไร้วิธีการประชานิยม

4. ผู้นิเทศจะต้องยึดมั่นในจรรยาบรรณในอาชีพและหน้าที่ของตน การวิพากษ์วิจารณ์ผู้ร่วมงานเป็นสิ่งที่ควรหลีกเลี่ยง

5. ผู้นิเทศจะต้องให้การยอมรับนับถือต่อผู้ร่วมงาน ขึ้นชมยินดีในผลงานของเขาไม่ตำหนิติเตียนโดยไร้เหตุผล

6. ผู้นิเทศควรจะสนับสนุนให้ครูได้มีส่วนร่วมในการทำงาน ในการศึกษาค้นคว้าอย่างมีความหมายร่วมกับผู้บังคับบัญชา และเปิดโอกาสให้นักเรียนของตนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนด้วย

7. ผู้นิเทศจะต้องรักษาสัมพันธภาพอันที่ก่อคุณตลอดเวลา มีความเห็นอกเห็นใจ ปัญหาต่าง ๆ ของครู พร้อมทั้งจะช่วยเหลือและอภัยเมื่อมีผิดพลาด¹

หน่วยประสบการณ์วิชาชีพของวิทยาลัยครูสวนสุนันทา ได้ให้ความคิดเห็นว่าการสร้างมนุษยสัมพันธ์นั้นเป็นการผูกน้ำใจกัน ดังนั้นความสามารถในด้านมนุษยสัมพันธ์ของอาจารย์นิเทศควรยึดหลักและปฏิบัติตามพระธรรมคำสั่งสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่เรียกว่า สังคหวัตถุ 4 คือ ธรรมอันเป็นที่ตั้งแห่งการสงเคราะห์อันได้แก่ การยึดเหนี่ยวน้ำใจกัน หรือการผูกไมตรีกันนั่นเอง สังคหวัตถุ 4 ประกอบด้วย

1. ทาน คือ การให้แบ่งออกเป็น 2 อย่าง คือ ให้ความช่วยเหลือ และการให้ด้วยธรรม เช่น ช่วยแนะนำ สั่งสอน หรือบอกกิลปวิพยา

2. ปิยวาจา คือ คำพูดอันเป็นที่รัก ได้แก่ คำพูด อันเป็นที่ชอบใจคน คำสุภาพ อ่อนหวาน และเกิดประโยชน์แก่ผู้ฟัง ปิยวาจามีว่าสำคัญยิ่งในการผูกไมตรีจิต เพราะวาจาที่จับใจไพเราะทำให้ผู้ฟังเกิดความพอใจใต้อย่างมาก

3. อหิงสา คือ การปฏิบัติตนอันเป็นประโยชน์ต่อกันทั้งทางกาย วาจาใจ

4. สมานัคคตา คือ ความเป็นผู้มีตนเสมอกัน เสมอปลาย ไม่ถือว่าตนดีกว่า หรือดีเป็นผู้อื่น วางตนให้พอเหมาะพอดี และถูกต้องด้วยบุคคลและกาลเทศะ²

คิมบอลด์ ไวลด์ (Kimball Wiles) ได้เสนอหลักมนุษยสัมพันธ์ในการนิเทศไว้ดังนี้

¹ วิจิตร วรุตบางกูร และสุพิชญา สีระกุล, การบริหารโรงเรียนและการนิเทศการศึกษาเบื้องต้น (สมุทรปราการ : มินิรัฐการพิมพ์, 2520), หน้า 102-104.

² พวงรัตน์ ไวยศิริ และคนอื่น ๆ , คู่มือการฝึกประสบการณ์วิชาชีพวิทยาลัยครูสวนสุนันทา, หน้า 22 - 23.

1. มีความเป็นมิตร
2. เป็นคนร่าเริงและยิ้มเสมอ
3. จำชื่อและเรียกชื่อบุคคลได้ถูกต้อง
4. สนใจในงานอดิเรก และความเป็นอยู่ของเพื่อนครู
5. เป็นคนขยันทำงานและให้การต้อนรับ
6. หลีกเลี้ยงการใช้สิทธิ
7. สุภาพ นุ่มนวล
8. อย่าให้ครูต้องรอคอย ถ้าจำเป็นต้องเลื่อนกำหนดก็ให้บุคคลอื่นทำแทน
9. ถ้าใครจะรับผิดชอบโลกก็พยายามเชื่อเชิญ
10. ถ้าได้รับการขอร้องต้องรีบทำทันที
11. รับผิดชอบต่อสิ่งที่ตนทำหรือรับทำทันที
12. พยายามรับผิดชอบคิดเห็นจากคนอื่นแม้จะถกเถียงกันบ้าง
13. เมื่อโรงเรียนได้รับคำยกย่องก็มอบเกียรติยศคืนให้แก่ครู
14. ให้ครูทราบเมื่อเขาทำผิด
15. สอดส่องดูแลว่าครูมีความรู้สึกลอยๆ ไรกับงานของตน
16. เต็มใจที่จะเป็นผู้สืบ
17. หลีกเลี้ยงการใช้อำนาจและการข่มขู่
18. รู้จักตั้งคำถามเพื่อให้ครูได้รับทราบปัญหาเพื่อบรรเทาความอึดอัดใจและช่วยให้เกิดปัญหา
19. ให้คำยกย่องชมเชยเมื่อมีผู้ใดผู้หนึ่งทำงานโดยไม่มีข้อบกพร่อง
20. ให้จักช่วยเหลือเมื่อจำเป็น
21. หลีกเลี้ยงการให้คำแนะนำ ต้องให้ครูคิดเองและตัดสินใจเอง
22. ให้คณะครูเข้าใจชีวิตความเป็นอยู่ของครู
23. เมื่อมีความขัดแย้งในหมู่คณะต้องหาทางแก้ไข

24. อย่างน่าเชื่อถือหรือปรัชญาที่พวกเขาพูดกันจนกว่าหมู่คณะจะเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน
25. ถ้ามีปัญหาตกลงกันไม่ได้ควรให้คณะเป็นผู้ตัดสิน
26. ถ้ามีปัญหาไม่ลงรอยกันต้องหาทางแก้ไขประนีประนอมได้เข้าใจกัน¹

ส่วน โรเบิร์ต คูบิน (Robert Dubin) ก็ได้เสนอหลักสำคัญบางประการในการสร้างมนุษยสัมพันธ์ คือ

1. ให้การยอมรับนับถือคนอื่น ไม่ดูหมิ่นเหยียดหยามคนอื่น
2. รู้ตน รู้ประมาณ
3. เข้าใจคนอื่น เห็นอกเห็นใจคนอื่น
4. ยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น
5. มีความอดทน มีความมั่นคงทางอารมณ์
6. มีความจำดี เช่น สามารถจำชื่อคนอื่นได้
7. มองโลกในแง่ดี มีอารมณ์ขัน มั่นคงโดยบรรยากาศสิ่งเครียด
8. มั่นใจ มีความจริงใจต่อคนอื่นในการช่วยเหลือเมื่อมีโอกาส
9. เป็นคนเที่ยงตรง เปิดเผยตรงไปตรงมา²

วิทยาลัยครูนครราชสีมา ได้เสนอแนะแนวปฏิบัติของอาจารย์นี้เทศก์ในการสร้างมนุษยสัมพันธ์ไว้ว่า

¹สันต์ ธรรมขำรุ่ง, การนิเทศการศึกษา, หน้า 67 - 68.

²ชาติ มณีศรี, การนิเทศการศึกษา (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์รุ่งวัฒนา, 2521), หน้า 67.

1. อาจารย์นิเทศก์ควรติดต่อกับวิทยากรมาให้ความรู้แก่นักศึกษาฝึกสอนตามหน่วยฝึกสอนต่าง ๆ
2. อาจารย์นิเทศก์ ควรพบปะครูใหญ่ ครูพี่เลี้ยง เป็นประจำเพื่อร่วมมือกัน แก้ไขปัญหาเกี่ยวกับนักศึกษาฝึกสอน
3. ทำความรู้จักและสร้างความเข้าใจอันดีกับผู้นำชุมชนที่โรงเรียนฝึกสอนตั้งอยู่ เช่น เจ้าอาวาส กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้อุปถัมภ์โรงเรียน
4. นำนักศึกษาให้มีบทบาทช่วยเหลือชุมชนตามโอกาสอันสมควร ¹

วันที่ ทองใหญ่ ณ อยุธยา ได้เสนอแนะเทคนิคในการสร้างมนุษยสัมพันธ์ของ อาจารย์นิเทศก์ไว้ดังนี้

1. การมีใบหน้าที่ยิ้มแย้มแจ่มใส
2. การสร้างความสนิทสนมคุ้นเคย
3. การยอมรับบุคคล
4. ความจริงใจ
5. การสร้างเสริมความเข้าใจพฤติกรรมและความรู้สึกของผู้อื่น
6. การปรับพฤติกรรม
7. การมีอารมณ์ขัน
8. การให้ความช่วยเหลือด้วยความเต็มใจ
9. การเจรจาด้วยถ้อยคำที่อ่อนหวาน
10. การถ่อมตน ²

¹ วิทยาลัยครูนครราชสีมา, คู่มือนักศึกษาฝึกสอน, หน้า 12.

² วันที่ ทองใหญ่ ณ อยุธยา, "เทคนิคในการนิเทศการสอน..."

ความสามารถในค่านิยมสัมพันธของอาจารย์พิเศษ จะมีลักษณะที่ไม่แตกต่างไปจากความสามารถในการใช้มนุษยสัมพันธ์ของบุคคลต่าง ๆ ในการปฏิบัติงานมากนัก ทั้งนี้เป็นเพราะการใช้มนุษยสัมพันธ์มักจะไม่หักเหปิด วิธีการที่เป็นไปในทำนองเดียวกัน ดังนั้นจึงสรุปความสามารถในค่านิยมสัมพันธของอาจารย์พิเศษได้ว่า

1. มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องมนุษยสัมพันธ์เป็นอย่างดี โดยเฉพาะในเรื่องหลักความสำคัญของมนุษยสัมพันธ์และการใช้มนุษยสัมพันธ์
2. สร้างความรู้จัก กันเคย และเป็นกันเองกับบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการฝึกสอน เช่น ครู-อาจารย์ใหญ่ ครูอาจารย์ที่เลี้ยง นักศึกษาฝึกสอน ฯลฯ
3. ให้ความร่วมมือช่วยเหลือ เชื้อเชื้อ เชื้อแม่ แก่บุคลากรที่เกี่ยวข้องในการฝึกสอน อย่างเต็มที่และด้วยความเต็มใจ
4. มีความใจกว้างที่จะยอมรับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่นด้วยความเต็มใจ
5. ยอมรับนับถือผู้ร่วมงาน ยกย่อง เป็นรมยินดีในผลงานให้กำลังใจและไม่คำหิณี เสีนโดยไร้เหตุผล
6. มีกิริยามารขามที่ดี มีความสุภาพอ่อนโยน มีความหนักแน่นในอารมณ์ ความรู้สึก และวางตนได้อย่างเหมาะสม
7. ใช้วิธีการแห่งประชาธิปไตยในการปฏิบัติงาน
8. เปิดโอกาสให้บุคคลอื่นได้แสดงออกซึ่งสติปัญญา ความฉนัก ความสามารถ
9. มีความเข้มแข็งแจ่มใส และมีอารมณ์ขัน
10. มีความจริงใจและเปิดเผยต่อบุคคลอื่นเสมอ
11. พมปะกับบุคลากรทุกฝ่าย ทุกคนอยู่เสมอ เสือร่วมมือกันวางแผนงานปฏิบัติ งานและแก้ไขปัญหาค่าง ๆ ที่เกิดขึ้น
12. เข้าใจและยอมรับในความแตกต่างระหว่างบุคคล
13. ให้ความเอาใจใส่ และสนใจผู้ร่วมงานเสมอ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้เสนอไว้เป็นส่วนสุดท้าย ทั้งนี้เพราะตามขอบข่ายของเรื่องที่จะทำการ วิจัยทั้ง 5 ขอบข่าย ไม่ได้มีงานวิจัยใดที่จะชี้เฉพาะในขอบข่ายของเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แต่งานวิจัยทั้งหลายที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าจะมีลักษณะที่เกี่ยวข้องกับขอบข่ายเรื่องที่จะทำการ วิจัยเป็นส่วนรวม ดังนั้นงานวิจัยที่นำมาเสนอนี้ จึงเป็นแค่เพียงข้อเสนอแนะและเป็นแนวทางที่จะชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของขอบข่ายเรื่องที่จะทำการ วิจัยต่อไป

สุมนา ไตสังคะ ทำการ วิจัยเรื่อง การศึกษาปัญหาการนิเทศการสอนของอาจารย์นิเทศก์ในโครงการฝึกหัดครูชนบทของสถาบันฝึกหัดครู ในปีพุทธศักราช 2510 ผลของการ วิจัยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะของอาจารย์นิเทศก์พอสรุปได้ว่า

1. อาจารย์นิเทศก์เป็นผู้สำเร็จการศึกษา ทางด้านการศึกษาในระดับปริญญาตรีเป็นส่วนมาก
2. อาจารย์นิเทศก์ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในด้านการสอนและในด้านการนิเทศการสอน
3. อาจารย์นิเทศก์ส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับการศึกษาอบรมเกี่ยวกับเรื่องการนิเทศการฝึกสอน¹

¹สุมนา ไตสังคะ, "การศึกษาปัญหาการนิเทศการสอนของอาจารย์นิเทศก์ในโครงการฝึกหัดครูชนบทของสถาบันฝึกหัดครู." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2510), หน้า 96.

ในปี ค.ศ. 1970 จอร์ส เดวิด ยูสตรา (George David Youstra) ได้ทำการวิจัยเพื่อจะศึกษาว่า ผู้บริหารโครงการฝึกสอนจะมีเกณฑ์สำหรับคัดเลือกผู้ที่จะมาเป็นอาจารย์นิเทศก์หรือไม่ และผู้บริหารดังกล่าวจะเห็นว่าเกณฑ์ที่ใช้ในการคัดเลือกอาจารย์นิเทศก์จะมีผลทำให้ได้อาจารย์นิเทศก์ที่ทำงานประสบความสำเร็จหรือไม่ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. สถาบันต่าง ๆ ที่ทำการวิจัยไม่มีเกณฑ์สำหรับใช้ในการคัดเลือกผู้ที่จะมาเป็นอาจารย์นิเทศก์เลย
2. ผู้บริหารโครงการฝึกสอนมีความเห็นว่า เกณฑ์หรือข้อกำหนดคุณสมบัติในการเลือกอาจารย์นิเทศก์จะมีระเบียบขั้นตอนการคัดเลือกผู้ที่จะมาเป็นอาจารย์นิเทศก์
3. ผู้บริหารโครงการฝึกสอนมีความเห็นว่า เกณฑ์ที่ใช้ในการคัดเลือกอาจารย์นิเทศก์จะมีผลทำให้ได้อาจารย์นิเทศก์ที่จะทำงานประสบความสำเร็จได้¹

เมอร์ริค เอส. นิคลาส (Merrill S. Nicklas) ได้ทำการวิจัยเพื่อศึกษาบทบาทของอาจารย์นิเทศก์ในด้านการนิเทศการสอนที่เป็นที่ยอมรับของอาจารย์นิเทศก์และนักศึกษาฝึกสอน ปรากฏว่า

1. อาจารย์นิเทศก์และนักศึกษาฝึกสอนเห็นด้วยกับวิธีการนิเทศของอาจารย์นิเทศก์โดยการประชุมหารือเป็นรายบุคคล และเป็นกลุ่ม การสาธิตการสอนและการให้ความรู้และช่วยเหลือเป็นพิเศษเกี่ยวกับหน้าที่พิเศษของนักศึกษาฝึกสอน

¹George David Youstra, " A Study of Criteria for Selection of College Supervisor of Student Teachers as Perceived by Student Teaching Administration of Selected Institution of the Southeastern Regional Association for Student Teaching," Dissertation Abstracts Vol.31, No. 11, (May, 1971), p. 5920 - A.

2. อาจารย์นิเทศก์และนักศึกษาฝึกสอนไม่เห็นด้วยกับการที่อาจารย์นิเทศก์เข้าไปสอดแทรกในขณะที่นักศึกษาทำการสอน การช่วยเหลือนักเรียนนอกชั้นเรียน การออกคำสั่ง และการสรุปผลเสียเองโดยไม่ปล่อยให้ นักศึกษาได้ออกความคิดสรุปเอาเอง

3. การปรึกษาหารือกันเป็นรายบุคคล เป็นวิธีการนิเทศที่เป็นที่นิยมที่สุด¹

คีน เดวิส ซีสไบรท์ (Dean Lewis Cheesebrough) ได้ทำการวิจัยเพื่อศึกษาหาประสิทธิภาพของอาจารย์นิเทศก์ในการปฏิบัติงานโครงการฝึกสอนเพื่อเป็นข้อมูลให้แก่ผู้บริหารโครงการฝึกสอนและเป็นส่วนประกอบในการฝึกการนิเทศในโครงการฝึกสอน ผลของการวิจัยพอสรุปได้ดังนี้

1. อาจารย์นิเทศก์ได้รับการคาดหวังว่าจะเป็นผู้ที่ให้คำยกย่องสนับสนุนและกระตุ้นความสนใจ เมื่อได้เสนอการประเมินผลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของนักศึกษาฝึกสอน
2. อาจารย์นิเทศก์ได้รับการคาดหวังว่า จะเป็นผู้ที่ใช้กลวิธีในการวัดผลที่ช่วยให้ นักศึกษาฝึกสอนสามารถวัดผลได้ด้วยตนเอง
3. นักศึกษาฝึกสอนต้องการข้อเสนอแนะจากอาจารย์นิเทศก์ในเรื่องการปรับปรุงการสอน การควบคุมชั้นเรียน และความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู
4. นักศึกษาฝึกสอนบางส่วนตั้งข้อสังเกตว่า การวิจารณ์ลักษณะส่วนตัวบางอย่างจะเป็นสิ่งที่ยังขาดการพัฒนาการด้านวิสามานยนัยของคน
5. อาจารย์นิเทศก์ได้รับการคาดหวังว่าจะเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะที่ดี

¹Merril S. Nicklas, " A Comparative Study of Critical Incidents to Determine Recommended Techniques for Supervisors of Student Teacher, " Dissertation Abstracts Vol.10, No. 11 (May, 1960), p. 4342 - A.

6. อาจารย์ที่เลี้ยงและนักศึกษาฝึกสอนคาดหวังว่า อาจารย์นิเทศก์จะเป็นผู้ทำหน้าที่ในการสร้างและพัฒนาความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคลากรต่าง ๆ ที่ร่วมในโครงการฝึกสอน

7. อาจารย์ที่เลี้ยงและนักศึกษาฝึกสอนเห็นว่า อาจารย์นิเทศก์และครูที่เลี้ยงควรจะมีการติดต่อและให้ความร่วมมือกันให้มาก

8. อาจารย์ที่เลี้ยงและนักศึกษาฝึกสอนคาดหวังว่า อาจารย์นิเทศก์ควรจะสังเกตการสอนของนักศึกษาฝึกสอนให้มากพอที่จะนำไปประกอบการตัดสินใจในการวัดผลขั้นสุดท้าย ¹

สุขุมาลัย ชูวิวัฒนาวานิชย์ ได้ทำการวิจัยในหัวข้อเรื่อง "ปัญหาเกี่ยวกับการนิเทศนักศึกษาฝึกสอน วิชาสังคมศึกษาของวิทยาลัยครูในภาคการศึกษา 1" ผลการวิจัยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอาจารย์นิเทศก์สรุปได้ว่า ควรจะได้มีการพิจารณาเลือกเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมมาทำหน้าที่เป็นอาจารย์นิเทศก์ และควรจัดให้ไปเฝ้าการสอนของนักศึกษาฝึกสอนได้อย่างเต็มที่ อีกทั้งอาจารย์นิเทศก์ควรจะได้มีการวางแผนไว้เป็นอย่างดีในการทำการนิเทศนักศึกษาฝึกสอน และควรให้ความเป็นกันเองกับนักศึกษาฝึกสอน ²

¹ Dean Lewis Cheesebrough, "Effective and Ineffective Behaviors of the College Supervisors as Perceived by Elementary Student Teachers and Cooperating Teachers," Dissertation Abstracts Vol.32, No. 5, (November, 1971), p. 2335 - A.

² สุขุมาลัย ชูวิวัฒนาวานิชย์, "ปัญหาเกี่ยวกับการนิเทศนักศึกษาฝึกสอนวิชาสังคมศึกษาของวิทยาลัยครูในภาคการศึกษา 1" (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ศึกษิตบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒราชวิทยาลัย, 2514), หน้า 158.

ในปี ค.ศ. 1973 แอนโทนี จอห์น ไฮเทร็ค (Anthony John Hytreck) ได้ทำการวิจัยเรื่องบทบาทของอาจารย์นิเทศก์ของมหาวิทยาลัยและวิทยาลัยคามความเห็นของครูพี่เลี้ยงในโครงการฝึกสอน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. อาจารย์นิเทศก์ควรทำหน้าที่ด้านการบริหารการฝึกสอน การประสานงาน และพบปะกับนักศึกษาฝึกสอนและครูพี่เลี้ยงเป็นประจำ
2. อาจารย์นิเทศก์ควรให้ความช่วยเหลือนักศึกษาฝึกสอนในด้านเนื้อหาวิชาด้วย เช่น เกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือในด้านวิธีสอน
3. อาจารย์นิเทศก์ควรให้ความยุติธรรมในการประเมินผลการฝึกสอน โดยให้ครูพี่เลี้ยงและนักศึกษาฝึกสอนมีส่วนร่วมด้วย
4. อาจารย์นิเทศก์ควรได้รับการฝึกฝนมาทางด้านการนิเทศการศึกษา
5. อาจารย์นิเทศก์ควรไปเยี่ยมเยียนนักศึกษาฝึกสอนทุก ๆ 2 สัปดาห์ และควรแจ้งให้ครูพี่เลี้ยงและนักศึกษาฝึกสอนทราบล่วงหน้าด้วย¹

ในการวิจัยของ สุกจิตต์ หนองภักดิ์ เรื่อง "ปัญหาการฝึกสอนในโครงการฝึกหัดครูชนบทในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและธนบุรี" ผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับอาจารย์นิเทศก์ว่า อาจารย์นิเทศก์จะต้องมีความเข้าใจถึงความมุ่งหมายวิธีดำเนินการในโครงการเป็นอย่างดี ประกอบกับการเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีบุคลิกภาพที่เหมาะสม²

¹Anthony John Hytreck, "The Role of the College University Consultant as Perceived by Cooperating Teacher," Dissertation Abstracts Vol.34, No. 5, (November, 1973), p. 2439 - A.

²สุกจิตต์ หนองภักดิ์, "ปัญหาการฝึกสอนในโครงการฝึกหัดครูชนบทในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและธนบุรี" (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2512), หน้า 107.

ส่วน ศาสตราจารย์ ศรีสุทธิ ได้ให้ความเห็นและข้อเสนอแนะในงานวิจัย เรื่อง "ปัญหาการฝึกสอนในโครงการ ฝึกหัดครูชนบทของวิทยาลัยครูยะลา" ไว้ว่า

1. อาจารย์นิเทศก์ควรให้คำแนะนำช่วยเหลือนักศึกษาฝึกสอนด้านการสอนและการปฏิบัติกิจกรรมในโรงเรียนให้มากขึ้น

2. อาจารย์นิเทศก์ควรทำความเข้าใจกับครูที่เลี้ยงในเรื่องแนวการนิเทศการสอนให้ตรงกัน

3. เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงตัวอาจารย์นิเทศก์ควรให้อาจารย์นิเทศก์ใหม่ได้ทดลองทำงานควบคู่ไปกับอาจารย์นิเทศก์คนเก่าอย่างน้อย 1 เดือน เพื่อจะได้เกิดประสบการณ์¹

ในปี พ.ศ. 2519 พิศวง ธรรมสันทา ได้เขียนวิทยานิพนธ์เรื่อง "ปัญหาการฝึกสอนของวิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา" การวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการช่วยเหลือกันต่าง ๆ เกี่ยวกับการฝึกสอนของนักศึกษาฝึกสอน อาจารย์นิเทศก์และครู-อาจารย์ที่เลี้ยงในโครงการฝึกสอนของวิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ผลการวิจัยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอาจารย์นิเทศก์ปรากฏว่า อาจารย์นิเทศก์มีปัญหาในเรื่องมนุษยสัมพันธ์ การประเมินผลของอาจารย์นิเทศก์ไม่ถูกต้องยุติธรรม อาจารย์นิเทศก์มีนักศึกษาฝึกสอนในความรับผิดชอบมากประกอบด้วยมีเวลาน้อยจึงทำให้การนิเทศเป็นไปอย่างไม่ทั่วถึง อาจารย์นิเทศก์ต้องการให้วิทยาลัยปรับปรุงแก้ไขโครงการนิเทศการสอนใหม่ จัดสวัสดิการและบริการให้เพียงพอ และต้องการให้มีการประชุม

¹ ศาสตราจารย์ ศรีสุทธิ, "ปัญหาการฝึกสอนในโครงการ ฝึกหัดครูชนบทของวิทยาลัยครูยะลา". (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516), หน้า 117 - 118.

อบรม สัมมนา เพื่อเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับโครงการฝึกสอน (๑) ๒

ในปี ค.ศ. 1970 กัสตัน อีวอน คัลเวิร์ท (Gaston Evon Calvert) ได้ทำการวิจัยเพื่อศึกษาถึงบทบาทของอาจารย์พี่เลี้ยง ตามความเห็นของอาจารย์พี่เลี้ยง นักศึกษาฝึกสอน และอาจารย์นิเทศก์ในสถาบันฝึกหัดครูในรัฐอลาบามา (Alabama) ผลของการวิจัยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอาจารย์นิเทศก์พอสรุปได้ว่า อาจารย์นิเทศก์และอาจารย์พี่เลี้ยงขาดความร่วมมือในการประสานงานกัน นักศึกษาฝึกสอนเห็นว่าอาจารย์นิเทศก์เป็นผู้มีอำนาจและมีอิทธิพลต่อการได้คะแนนของตนมากกว่าอาจารย์พี่เลี้ยง ²

๑. จินตนา สุนทรวิภาต, "ปัญหาการฝึกสอนของนักศึกษาวิทยาลัยครูระดับปริญญาตรี" (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522), หน้า 23.

²Gaston Evon Calvert, "The Role of the Cooperating Teacher as Per-ceived by Student Teachers, Cooperating Teachers, and College Supervisors in Selected Teacher Training Institution of Alabama," Dissertation Abstracts 31 (April, 1970), pp. 5243 A - 5244A.